

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2566)

Vol 1 No.1 (January-February 2023)

ISSN : 2822-1060 (Online)

_ ***** _

📖 วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณี ท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกซ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ

อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452

E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

ที่ปรึกษา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

E-mail: zumsa_17@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9833-4759>

Google Scholar: <https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th>

บรรณาธิการ

ดร.เกษภา ผาทอง

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการดีออกเตอร์เกซ

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ, ศาสตราจารย์ ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์

มหาวิทยาลัยรังสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตูทองคำ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วินิจ ฝาเจริญ

มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

พระมหาจันทน์ ผมไผ่, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.ภูษิต ปุณัณรัมย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.เรียงดาว ทวะชาติ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระมหาฐิติวัธน์ หมั่นกิจ, ดร.

นักวิชาการอิสระ

พระครูธรรมศุต, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

☞ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

พิชญ์ ศรีพรรณ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมด็อกเตอร์เกช

☞ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

วรรณภา บุปผาโสภ

โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11

e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ **ฝ่ายกฎหมาย**

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ **พิสูจน์อักษร**

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

👉 จัดรูปเล่ม

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

👉 พิมพ์ที่

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง
จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับปฐมฤกษ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-กุมภาพันธ์) ปีพุทธศักราช 2566 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย มีจำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 5 เรื่อง เป็นบทความวิจัย จำนวน 1 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 4 เรื่อง วารสารกำลังพัฒนาปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักของวารสารเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(ข)
สารบัญ	(ช)
รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย	1-20
MODEL OF CITIZENSHIP DEVELOPMENT IN DEMOCRACY OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส)	
รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์	21-31
POLITICAL SCIENCE IN BUDDHIST APPROACH พระมหาคณิศ อโนมปณโย, พระมหาอัศวภูมิ ชิตมาโร, พระคมปาว วรวิโส และ พระเสกสิทธิ์ ฐิตธมโม	
ระบบราชการ	32-43
BUREAUCRACY สรอรรถ ทาปลัด, ชเนศพล สารผล, อำพล อุตตมะศรีสุข และ รวีโรจน์ สุรสิทธิ์	
บทวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องแนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสอง ทศวรรษหน้าสู่วิถีปฏิบัติในสังคมไทย	44-61
RESEARCH ANALYSIS, TREND IN SANGHA'S ROLE TOWARDS THAI POLITICS IN THE NEXT TWO DECADES TO PRACTICE IN THAI SOCIETY เกษภา ผาทอง และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	
ขบวนการทางการเมือง	62-71
POLITICAL MOVEMENT คิต วรณดี	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	72-95

รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*
MODEL OF CITIZENSHIP DEVELOPMENT IN DEMOCRACY OF
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส)

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: natthapong1981@hotmail.com

Received 23 January 2023; Revised 26 February 2023; Accepted 27 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 18 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ (1) การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (2) บทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (3) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย (4) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็น

*

พระครูปลัดสุวัฒนพรหมจริยคุณ (ณัฐพงศ์ ยโส). (2566). รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนสังคม, 1(1), 1-20.

Phrakrupaladsuwatthanaphromajariyakhun (Natthapong Yaso). (2023). Model of Citizenship Development in Democracy of Mahamakut Buddhist University. Journal of Interdisciplinary Social Development. 1(1), 1-20.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.1>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Citation:

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขั้นที่ 1 รูปแบบแนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) พุทธบูรณาการ 3) วิถีปฏิบัติ ขั้นที่ 2 รูปแบบแนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การให้ความรู้ความเข้าใจ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาวิถีชีวิตด้านพฤติกรรม ขั้นที่ 3 รูปแบบแนวโน้มนโยบายทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) ด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, การพัฒนา, พลเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

This research article objectives were 1) to study the development of democratic citizenship of Mahamakut Buddhist University and 2) to create a model for democratic citizenship development of Mahamakut Buddhist University. In-depth interview of 18 person and focus group discussion of 12 person were obtained by purposive sampling, analyze contextual information.

The results of the research revealed that 1) the role of Mahamakut Buddhist University and the development of citizenship in democratic regimes were (1) the development of citizenship in the democratic regime of Mahamakut Buddhist University and (2) the university's role (3) The role of Mahamakut Buddhist University and the development of citizenship in a democratic system. (4) Trends and direction of Mahamakut Buddhist University's role and democratic citizenship development 2) Mahamakut Buddhist University's democratic citizenship development model, step 1, role model

Buddhist universities in democratic citizenship development: 1) Public relations 2) Buddhist integration 3) Practices Step 2: The role model of Mahamakut Buddhist University and citizenship development in the democratic system. Democracy: 1) Providing knowledge and understanding 2) Mental development 3) Behavioral way development Step 3 The trend pattern and direction of Mahamakut Buddhist University's role and citizenship development in democracy are: 1) The development of political participation 2) The promotion of political interest 3) The promotion of faith in democracy 4) The promotion of democracy based on political economy.

Keywords: Mahamakut Buddhist University, Local Knowledge, Citizenship, Development, Democratic

บทนำ

ในช่วงเวลา 80 ปีที่ผ่านมาของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยนั้น มีรัฐประหาร 12 ครั้ง และมีรัฐธรรมนูญจำนวน 18 ฉบับ จึงทำให้เกิดคำถามที่ว่า ทำไมประชาธิปไตยที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศ จึงได้ล้มเหลวในประเทศไทย แต่อันที่จริงแล้ว ประเทศที่มีระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงในปัจจุบันและได้ชื่อว่าเป็นประเทศต้นแบบประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมนี ต่างก็เคยประสบกับปัญหาหรือล้มเหลวกันมาก่อนแล้ว สำหรับปัจจัยความสำเร็จของประชาธิปไตยในประเทศเหล่านั้นคือ “ระบบ” และ “คน” แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ “คน” กล่าวคือ ในระบอบประชาธิปไตย หากมีรัฐธรรมนูญที่ดี แต่คนใช้รัฐธรรมนูญไม่เป็นหรือไม่เคารพ ก็จะทำให้มีปัญหาในที่สุด (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555) ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีประเทศต้นแบบประชาธิปไตยดังกล่าวได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการพัฒนาคนให้มี “ความเป็นพลเมือง” หรือการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) จนทำให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยสำเร็จได้ (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองดี, 2554: 8-9)

ในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยเหล่านั้น มีการจัดให้มีการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Civic Education) ขึ้นมาและประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่าง ๆ และในปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองได้กลายเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (สถาบันพระปกเกล้า, 2555)

ส่วนสาเหตุปัญหาประชาธิปไตยของไทยที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เช่น ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรคการเมืองและการเลือกตั้งกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชนหรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น พลเมืองที่แท้จริงในสังคมประชาธิปไตยต้องมีคุณสมบัติเฉพาะที่จะนำประเทศไปสู่สันติสุขด้วยวิถีประชาธิปไตย ซึ่งรวมการมีอิสรภาพ การพึ่งตนเองได้ การมีสิทธิการเคารพสิทธิ มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกาบ้านเมือง ไม่ใช่ความรุนแรงมีจิตสาธารณะ เป็นต้น การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประชาธิปไตยให้ก้าวหน้าไปได้ด้วยดี จึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ รวมทั้งการที่ประชาชนมีความเป็นพลเมืองสูงด้วย

การแก้ไขปัญหาประชาธิปไตยของไทย จึงมิใช่เพียงการร่างรัฐธรรมนูญ แต่จะต้องแก้ไขที่ตัวพลเมือง เพื่อให้พลเมืองสามารถเข้าร่วมในการบริหาร และตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองที่ต้องเข้าร่วมกันแก้ไข (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554) หรือกล่าวได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย “คน” ในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ จะต้องมีความสามารถในการปกครองตนเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้ (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555)

อย่างไรก็ดี ในสังคมไทยมีปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวถ่วงรั้งในการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย นั่นคือ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ หรือ การพึ่งพิงผู้ใหญ่โดยเฉพาะนักการเมือง วัฒนธรรมผู้น้อย-ผู้ใหญ่ ผู้อาวุโสกว่า การแบ่งพรรคแบ่งพวก การไม่แสดงความคิดเห็น เพราะเกรงว่าผู้ใหญ่มิจะพอใจหรือมีผลต่อการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้นั้น รวมถึงการไม่ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างสังคมและสร้างชาติ (ทิพย์พาวรรต ดันตีสุนทร, 2554: 16-19; เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2554)

โดยสรุปแล้ว ปัญหาประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันที่เกิดจากการที่ประชาชนไม่มีความเป็น “พลเมือง” (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555: 48-49) เห็นได้จากการที่ประชาชนไม่มีจิตสำนึกความเป็นพลเมือง เป็นแต่เพียงผู้อยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์หรือชนชั้นปกครองใหม่ที่มา

จากการเลือกตั้ง ที่สำคัญ คือ เกิดการแตกแยกในสังคม ประชาชนไม่ยอมรับความแตกต่างและ ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ความเห็นที่ต่างกันจึงนำไปสู่ความแตกแยก พรรค การเมืองและการเลือกตั้งจึงกลายเป็นสิ่งที่ทำให้สังคม ชุมชน หรือครอบครัวแตกแยกกัน นอกจากนี้ คือ แต่ละคนใช้สิทธิเสรีภาพตามใจชอบ โดยมีได้คำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

จากปัญหาที่กล่าวมา จึงเห็นได้ว่า “คน” ในระบอบประชาธิปไตย จะต้องมีความ “ความเป็นพลเมือง” จึงจะทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จได้ กล่าวคือ สมาชิกของสังคมที่มีการใช้สิทธิ เสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบต่อ เคารพผู้อื่น เคารพความแตกต่าง และเคารพกติกา (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ด้านพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้าง ความเป็นพลเมืองดี, 2554) หรือกล่าวได้ว่า พลเมืองเป็นรากฐานของประชาธิปไตย เมื่อ ประชาชนเป็น “พลเมือง” ก็จะเปลี่ยนจาก ภาระหรือปัญหา กลายเป็นผลของเมือง หรือ กำลังของเมือง ปัญหาทุกอย่างของสังคมก็จะแก้ไขได้ สังคมก็จะเข้มแข็ง และประชาธิปไตยก็ จะประสบความสำเร็จ (ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล, 2555; Hua, C. W. & Wan, K. E., 2011)

ดังนั้น สถาบันศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาความเป็นพลเมือง เพราะความ เจริญก้าวหน้าทางวิชาการมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม จึงมีความจำเป็นที่ จะต้องพัฒนาคนไทยให้มีความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตามวิถี ประชาธิปไตยซึ่งเป็นการปกครองไทยในปัจจุบัน สังคมประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้ ถ้าทุกคนมี ความซื่อสัตย์สุจริต มีการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสถานศึกษาเพราะ สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่จะช่วยพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ และสอนให้ทุกคนเป็นพลเมือง มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจต้องการหาคำตอบว่า “รูปแบบการพัฒนา ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ซึ่งเป็น สถาบันการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง มี คุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การมี คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยเป็นอย่างไร โดยใช้หลักการในฐานะที่ เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้ากับหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย เพื่อช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีลักษณะของความเป็นพลเมือง ที่ดีตามความต้องการสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Sources) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตามคุณสมบัติ ได้จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม จำนวน 18 รูป/คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัย จำนวน 5 รูป/คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นคณาจารย์ จำนวน 5 รูป/คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นเจ้าหน้าที่ จำนวน 5 รูป/คน 4) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นนักศึกษา จำนวน 3 รูป/คน

1.2 สร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หาลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างแนวทางเสริมสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย โดยพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้ทรงคุณวุฒิตาม

คุณสมบัติ ได้จำนวน 12 รูป/คน ซึ่งต้องมีคุณสมบัติตามที่ผู้วิจัยระบุไว้ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม จำนวน 12 รูป/คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน 6 รูป/คน

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวิจัย รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 6 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

2.1.1 ลักษณะของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview From)

แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open ended Form) เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

2.1.2 ลักษณะของแบบสนทนากลุ่ม

เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ระดมสมอง (Brain Storming) โดยต้องการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ หา ลักษณะร่วม (Common Character) รวมถึงหาข้อสรุปร่วม (Common Conclusion) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในหลากหลายมิติ

2.2 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

สำหรับการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content analysis) จากการใช้เทคนิค IOC (Item Objective Congruence Index) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Tirakanun, S., 2000) โดยผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษาโครงการวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีขั้นตอน ประกอบด้วย

1) ผู้วิจัยจะทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโครงการการวิจัย เพื่อขออนุญาตเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้ง 18 รูป/คน ตามที่กำหนดไว้ในทำการวิจัย

2) การเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 18 รูป/คนนั้น โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ใช้เวลาในการสัมภาษณ์รูป/คนละประมาณ 60 นาที

3) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

4) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขณะที่สัมภาษณ์เชิงลึกนั้น ผู้วิจัยจะขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

อย่างไรก็ตาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะให้ความสำคัญโดยขออนุญาตในการจดบันทึก บันทึกเสียงและ

บันทึกภาพนิ่งในภาคสนามวิจัย คือ ตั้งแต่ก่อนเข้าภาคสนาม ระหว่าง และหลังออกจากภาคสนาม แล้วทำการจัดแฟ้มข้อมูลเพื่อให้พร้อมในการที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยกำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากโครงการ เพื่อเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3) ผู้วิจัยนำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้นำชุมชนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พร้อมทั้งประสานทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ชัดเจน

4) ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านนโยบาย ระเบียบ แบบแผนการพัฒนามหาวิทยาลัย รวมถึงนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น ตามวัน เวลา และสถานที่ โดยการเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่เหมาะสมและนัดหมาย โดยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อให้เอื้อต่อข้อมูลที่ลึกและสมบูรณ์ ตามข้อคำถามประเด็นหลักสำหรับการสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analysis) วิธีการบูรณาการ (Integrate) และควบคุมคุณภาพงานวิจัยด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สามเส้า (Triangulation Techniques)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.1 การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1) การเข้าถึงความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นปกติโดยทั่วไป เพราะมหาวิทยาลัยมหามกุฏมียุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่เป็นสหวิทยาการ ครอบคลุมทั้งวิชาทางโลกและทางธรรม การที่จะเข้าถึงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ถือว่าทุกคนสามารถรับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงได้

2) การส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในอดีต แทบจะไม่มี เนื่องด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ทรงตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งยังเป็นการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ รวมทั้งประเทศสยามเพิ่งมีการยกเลิกระบบทาส มหาวิทยาลัยยังเป็นการเรียนการสอนที่เน้นนักธรรม บาลี เป็นหลัก การส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในอดีตแทบจะไม่มีให้เห็น

3) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน เวลาเปลี่ยน สังคมเปลี่ยน ทุกสิ่งอย่างย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่พอสมควร สังเกตได้จากการดำเนินกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย ทุกคนมีสิทธิ ทุกคนเป็นเจ้าของมหาวิทยาลัย การจะดำเนินการพัฒนาวิทยาลัย หรือแม้แต่ว่าจะเลือกตั้งผู้แทนส่วนต่างๆ ทั้งคณะบดี นายกองค์การนิสิต ฯลฯ ต้องมาจากเสียงข้างมาก นั่นหมายความว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในปัจจุบัน มีการส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอยู่แล้ว

1.2 บทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย การขับเคลื่อนการบริหารมหาวิทยาลัยโดยหลักแล้วส่วนมากจะเป็นพระสงฆ์ การดำเนินการต่างๆ จะยึดหลักการที่พระพุทธเจ้าได้วางหลักไว้เป็นแนวทางในการปกครองหรือการบริหารงานเป็นหลัก

2) การใช้หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่ละคนที่เป็นสมาชิกของสังคมก็จะระลึกถึงกัน มีน้ำใจประสานกลมกลืนพร้อมที่จะร่วมมือกัน เพราะตั้งแต่ทางกายเราก็มีเมตตาต่อกัน ทางวาจาเราก็พูดด้วยน้ำใจรักกัน ในจิตใจเราก็คิดปรารถนาดีต่อกัน ในการอยู่ร่วมกันมีของอะไร หรือได้รับสิ่งใดมาก็มาแบ่งปันกัน ในการรักษาสถานภาพของสังคมเราก็รักษาระเบียบวินัย มีศีลเสมอกัน ไม่เบียดเบียนก่อความเดือดร้อนแก่กัน และปฏิบัติตามกฎกติกาของส่วนรวม เราก็มีความเชื่อมั่นยึดถือและเข้าใจหลักการสำคัญของประชาธิปไตยร่วมกัน

3) การปรับตัวของมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต้องดูความเหมาะสมแก่การเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ต้องทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะ วางตัวเป็นกลางในทางการเมือง

4) บทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องยึดหลัก ไตรสรณคม คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ให้ทุกคนรู้จักหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย บนหลักการสันติวิธี

1.3 บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักความเสมอภาค ยังคงต้องดูรูปแบบตัวอย่างของลักษณะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลัก โดยหลักการเบื้องต้นของระบอบประชาธิปไตย อำนาจอเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ทุกคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันหมด และสังคมไทยถือระบบอาวุโสมาโดยตลอดจึงทำให้เกิดการพัฒนาช้า เพราะเด็กนักเรียน นักศึกษา เสนออะไรไปไม่ค่อยให้ความสำคัญ ฉะนั้น ผู้นำที่เป็นผู้ใหญ่ฝ่ายบ้านเมืองต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

2) บทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยในการส่งเสริมด้านสิทธิ เสรีภาพให้กับทุกฝ่ายในมหาวิทยาลัย ได้กระทำการอันไม่ผิดต่อหลักการระเบียบ ข้อบังคับ มหาวิทยาลัย รวมถึงไม่ผิดต่อหลักกฎหมายด้วย

3) บทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักนิติธรรม จากสถานการณ์บ้านเมือง ณ ปัจจุบัน ปี 2563 จะเห็นได้ว่าการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยมาก กลุ่มที่ออกมาชุมนุมนั้น โดยส่วนมากเป็น นักเรียนนักศึกษา เนื่องจากเขาไม่เห็นความเป็นนิติธรรมของกฎหมายบ้านเมือง สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าทุกมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญกับการแสดงจุดยืนบนหลักการประชาธิปไตย

4) บทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักการใช้เหตุผล จะต้องแสดงจุดยืนบนหลักการประชาธิปไตยส่งเสริมสิทธินักศึกษา ดำเนินชีวิตตามหลักการแห่งประชาธิปไตย

5) บทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านหลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง จะต้องให้ทุกคนได้แสดงออกหรือมีส่วนร่วมอันไม่ขัดต่อกฎหมาย หรือระเบียบของมหาวิทยาลัย แต่ความเป็นจริงนั้น เวลาเสนออะไรไปผู้ใหญ่ไม่ค่อยรับฟัง

1.4 แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

1) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะเป็นลักษณะเป็นผู้สังเกตการณ์ทางการเมืองมากขึ้น เนื่องจากมหาวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยที่ขึ้นชื่อว่ามหาวิทยาลัยแห่งพระพุทธศาสนาโดยนำเอาหลักการสันติวิธีหรือการนำธรรมะไปใช้ในการปกครองหรือพัฒนามากกว่าการจะไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2) แนวโน้มและทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในความเป็นหุ้นส่วนทางการเมือง จะมีมากขึ้นเนื่องจากมหาวิทยาลัยกับภาครัฐต้องประสานความร่วมมือในการพัฒนาร่วมกัน

3) แนวโน้มและทิศทางการพัฒนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมทางการเมือง คงต้องปลูกฝังหรือมีการดำเนินการภายในมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากการใช้สิทธิ ใช้เสียงในการเลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา การเรียกร้องโดยสันติและยึดหลักการ แต่ทว่าในระดับมหาวิทยาลัย นักศึกษาโดยส่วนมากเป็นผู้มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป ถือได้ว่าเป็นผู้สามารถมีสิทธิมีเสียงในการเลือกตั้งได้อยู่แล้ว เพียงแต่มหาวิทยาลัยอาจจะเพิ่มหลักการเข้าไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีความรู้มากยิ่งขึ้น

4) บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ควรเน้นไปที่การให้ความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยแก่นักศึกษา เพื่อจะได้รู้ถึงหน้าที่ของตน

2. รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอน ดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเป็นสถาบันทางการศึกษาที่จะต้องเน้นการสอนและการฝึกปฏิบัติเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่บูรณาการหลักการทางพระพุทธศาสนา ควรจะปรับและทบทวนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการปกครองที่เน้นความรู้ในเรื่องรัฐธรรมนูญ และการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รวมทั้ง พัฒนาระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมในเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง และความเป็นประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนเน้นกระบวนการกลุ่มและฝึกฝนให้นักศึกษาเกิดทักษะที่เป็นพื้นฐานของความเป็นพลเมือง การรับฟังผู้อื่น การเคารพผู้อื่นว่าเสมอกับตนเอง การเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งสามารถจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับชั้นและช่วงวัยของนักศึกษาได้ ซึ่งต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาสมควรที่จะต้องเอาวิชาการด้านพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม จึงเกิดเป็น **แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาในการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การประชาสัมพันธ์บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) พุทธบูรณาการส่งเสริมมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) วิถีปฏิบัติของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นที่ 2 เป็นการพัฒนาอันสืบเนื่องมาจากการเห็นรากเหง้าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อันแสดงถึงมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา ที่จะต้องบูรณาการสหวิทยาการในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ นำมาสู่การเกิดเป็น **แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การให้ความรู้ความเข้าใจด้านความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) การพัฒนาวิถีด้านจิตใจความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย 3) การพัฒนาวิถีด้านพฤติกรรมความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ขั้นที่ 3 การดำเนินการของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยดังกล่าวมีการใช้ทั้งหลักการทางพระพุทธศาสนาและหลักการประชาธิปไตยในการพัฒนาความเป็นพลเมือง จึงทำให้คาดการณ์ได้ว่า **แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย** จะต้องเกิดจากการผสมผสานความร่วมมือทั้งภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งจะต้องขับเคลื่อนการพัฒนาไปพร้อมกันในทุกหลายมิติ ประกอบด้วย 1) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง (ประชาธิปไตยกินได้)

ผลจากการสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาพที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อภิปรายผล

ผู้วิจัยเสนอประเด็นการอภิปรายผลที่สำคัญตามข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ดังนี้

1. บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการเข้าถึงความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นปกติโดยทั่วไป เพราะมหาวิทยาลัยมหามกุฏมียุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่เป็นสหวิทยาการ ครอบคลุมทั้งวิชาทางโลกและทางธรรม การที่จะเข้าถึงความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ถือว่าทุกคนสามารถรับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงได้

บทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา ให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัย และกระจายโอกาสให้พระภิกษุสามเณร คฤหัสถ์ และผู้สนใจมีโอกาสศึกษามากขึ้น ให้บริการวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาแก่สังคม ชุมชน และท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อมุ่งเน้นการเผยแผ่พุทธธรรม การแก้ปัญหาสังคม การนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิด

สันติสุข การชี้นำสังคมในทางสร้างสรรค์ และการยุติข้อขัดแย้งด้วยหลักวิชาการ พระพุทธศาสนา วิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย อีกทั้งรวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญา ไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ยังเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาใน ระดับนานาชาติ เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนว พระพุทธศาสนาและบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิต แบบพุทธ เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติ ความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม และเป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่ง ศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและ คณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

ดังนั้น ความเป็นพลเมือง (Citizenship) ในระบอบประชาธิปไตย (ปริญญา เทวานฤมิตร กุล, 2555) หมายถึง การเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพควบคู่กับความรับผิดชอบ และมี สิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่างและเคารพกติกา ในการอยู่ร่วมกัน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมต่อความเป็นไปและการแก้ปัญหาในสังคมของตนเอง ซึ่ง สอดคล้องกับ ปภัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย (2553) ศึกษาเรื่องความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน โรงเรียนพณิชการแห่งหนึ่งในจังหวัดนนทบุรี พบว่า นักเรียนระดับชั้นปวช.ปีที่ 1-3 มีความเป็น พลเมืองดีในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน อันได้แก่ เพศ สาขาที่ศึกษา และผลการ เรียนที่แตกต่างกัน มีความเป็นพลเมืองดีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ ปัจจัยสนับสนุนด้านความเชื่อมั่นในตนเองและการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

2. รูปแบบการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย โดยประชาธิปไตย (Democracy) มีรากศัพท์มาจากภาษากรีก คือ Demokratia ซึ่งมาจากการรวมกันของคำว่า Demos ที่แปลว่า ประชาชน (People) และ คำว่า Kratia ที่มาจากคำกริยา Kratien หรือคำนาม Kratos ซึ่งแปลว่า การปกครอง (To Rule) ดังนั้น คำว่า Demokratia จึงแปลว่า การปกครองโดยประชาชน (Government by the People) (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2555) ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัย

ที่แสดงความเป็นการทำงานการเมือง ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ใช้ธรรมในการบริหารและเป็นแนวทางทางให้กับบุคลากร นักศึกษา ได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้รู้จัก บทบาท หน้าที่ของตน ในฐานะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แนวทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ โครงการ “The Australian Temperament Project” ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในรัฐวิกตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย ตั้งแต่ปี 1983-2000 (Smart, D., et al., 2000) พบว่า ตัวแปรอิสระสำคัญตัวหนึ่งที่สามารถทำนายความตระหนักด้านการเมืองของความเป็นพลเมืองในวัยรุ่นได้ คือ สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัว กล่าวคือ เป็นสภาพแวดล้อมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความตระหนักในความเป็นพลเมืองของวัยรุ่นในด้านนี้ได้ โดยเฉพาะครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครอบครัวที่มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงจะประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่วัยรุ่นในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง อีกทั้ง “ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย” (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2555) ซึ่งศึกษากับผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศไทย จำนวน 1,500 คน พบว่า คุณสมบัติของการเป็นพลเมืองที่ประชาชนให้ความสำคัญสูงสุด 5 อันดับแรก คือ การทำงานแบบสุจริต การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่คนไทยมีคุณสมบัติของการเป็นพลเมืองใน 5 อันดับแรกคือ การมีความภูมิใจในการเป็นคนไทย การทำงานแบบสุจริต การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเต็มใจที่จะเสียภาษี และการปฏิบัติตามกฎหมาย สิ่งที่แตกต่างกันระหว่างคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์กับคุณสมบัติที่มีอยู่จริงของความเป็นพลเมือง คือ การสามารถวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากงานวิจัยนี้ พบว่า การพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จะต้องดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนาจะพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ถึงความเข้าใจในการเป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา 2) นำหลักพุทธมาบูรณาการ 3) วิถีปฏิบัติในความเป็นพุทธศาสนา ขั้นที่ 2

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องเร่งสร้าง ได้แก่ 1) การให้ความรู้ความเข้าใจ 2) การพัฒนาด้านจิตใจ 3) การพัฒนาวิถีชีวิตด้านพฤติกรรมทางสังคม ขั้นที่ 3 แนวโน้มและทิศทางบทบาทมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง 2) ด้านการส่งเสริมความสนใจทางการเมือง 3) ด้านการส่งเสริมความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย 4) ด้านการเสริมสร้างประชาธิปไตยฐานคติเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบต่อสังคม การมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยเป็นอย่างไร โดยใช้หลักการในฐานะที่เป็นมหาวิทยาลัยด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้ากับหลักการพัฒนาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อช่วยให้ทรัพยากรบุคคลของประเทศมีลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีตามความต้องการสังคมต่อไป **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1) มหาวิทยาลัยควรให้จัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามระบอบประชาธิปไตย 2) มหาวิทยาลัยควรจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้นักศึกษาเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) มหาวิทยาลัยควรฝึกให้นักศึกษาได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสังคม ซึ่งมีเงื่อนไขคือ นักศึกษาจะต้องวิเคราะห์ให้พบว่า ตัวนักศึกษาเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและสาเหตุของปัญหานั้นอย่างไร รวมถึงสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของสังคมนั้นๆ โดยเริ่มต้นที่ตัวนักศึกษาเอง นั่นคือ การแก้ปัญหาด้วยการไม่ก่อปัญหาให้สังคม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมนักศึกษาให้เกิดความเป็นพลเมืองด้านความรับผิดชอบต่อสังคม **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ได้แก่ 1) ควรมีการดำเนินการวิจัยและพัฒนาโดยอาศัยที่เครื่องมือหลากหลายในการศึกษาเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม 2) ควรศึกษาเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ.2553-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

จักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2555). รัฐศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: สุขภาพองค์รวม.

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2555). ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2563 จาก <http://www.thaiciviceducation.org/images/resource/articles/ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย.pdf>

ทิพย์พาร ดันติสุนทร. (2554). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายศึกษา.

ปภัสสร ไพบูลย์จิตติพรชัย. (2553). การศึกษาความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโรงเรียนพณิชยการบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิชั่นส์.

สุวิมล ติรกานันท์. (2543). การประเมินโครงการ: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2554). การเมืองภาคพลเมือง. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

Hua, C. W. & Wan, K. E. (2011). Civic Mindedness: Components, Correlates and Implications for the Public Service. 15 January 2020 From <http://www.cscollege.gov.sg/Knowledge/Pages/Civic-Mindedness-Components,-Correlates-and-Implications-for-the-Public-Service.aspx>

Smart, D., et al. (2000). The Development of Civic Mindedness. 15 January 2020

From <http://www.aifs.gov.au/institute/pubs/fm2000/fm57/ds.pdf>

รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์*

POLITICAL SCIENCE IN BUDDHIST APPROACH

พระมหาคณิต อนโนมปณฺโญ¹, พระมหาอัศวฤทธิ ชิตमारो², พระคมปาว วรวิโส³

และ พระเสกสิทธิ จิตตมโม⁴

Phramaha Kanit Anomapanyo¹, Phramaha Akkaravut Chitamaro², Phra Khompao Varavongso³

and Phra Saksit Titatummo⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Thailand

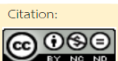
Corresponding author E-mail: Khnnithlkkha44@gmail.com

Received 1 February 2023; Revised 19 February 2023; Accepted 26 February 2023

บทคัดย่อ

เสรีภาพทางการเมืองเป็นสิทธิในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และถือเป็นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองรวมถึงเสรีภาพในการเลือกวิถีชีวิตของตนทางการเมือง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเสรีภาพในการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม เสรีภาพในการเลือกตั้งอย่างเสรี ในขณะเดียวกันนี้ ความเข้าใจในหลักธรรมตามแนวพุทธเป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครองทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองทำให้ได้นักปกครองที่ดีและพลเมืองที่ดีโดยอาศัยอำนาจความดีที่เกิดจากการประพฤติตนให้มีคุณธรรมใช้อำนาจนั้นในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในรูปแบบของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนหมู่มาก เมื่อกล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า หลักรัฐศาสตร์เป็นเรื่องของการเมืองการปกครอง ที่มีเนื้อหา รูปแบบและวิธีการเพื่อทำให้คนในสังคมมีความ

* พระมหาคณิต อนโนมปณฺโญ, พระมหาอัศวฤทธิ ชิตमारो, พระคมปาว วรวิโส และ พระเสกสิทธิ จิตตมโม (2566). รัฐศาสตร์แนวพุทธศาสตร์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 1(1), 21-31.

Phramaha Kanit Anomapanyo, Phramaha Akkaravut Chitamaro, Phra Khompao Varavongso and Phra Saksit Titatummo. (2023). Political Science in Buddhist Approach. Journal of Interdisciplinary Social Development.

3(1), 21-31.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.2>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

เจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธศาสตร์หรือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มุ่งหมายให้คนเกิดมาเป็นคนดี มีศีลธรรมที่จะนำตนและประเทศชาติให้สงบสุขและมีความเจริญรุ่งเรืองเสรีภาพทางการเมืองในความหมายของพระพุทธศาสนา คือคนที่มีจิตใจเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสทางการเมือง

คำสำคัญ: รัฐศาสตร์แนวพุทธ, เสรีภาพทางการเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

Political freedom is the right to participate in activities that are in the public interest. and is regarded as freedom of expression of political opinions, including freedom to choose one's political way of life freedom of expression; freedom of participation with the State in conducting activities of public interest; freedom of peaceful assembly; freedom of association freedom to vote freely meanwhile The understanding of the Buddhist doctrine is the teaching of the Lord Buddha concerning the administration of both rulers and rulers, resulting in good rulers and good citizens by virtue of good conduct. He had the Dharma to use that power in interactions with others in the form of good governance for the benefit of the masses. In summary, it can be seen that Political science is about politics and government. with content, forms and methods to make people in society prosper and live together with generosity This is in line with Buddhist principles or Buddhist teachings that aim for people to be born as good people. have morals that will lead oneself and the country to peace and prosperity, political freedom in the sense of Buddhism is a free-minded person who is not influenced by political passions.

Keywords: Political Science in Buddhist Approach, Political Liberty, Democracy

บทนำ

ประชาชนได้มีบทบาททางการเมืองประเภทที่เรียกว่า เสรีภาพทางการเมือง (Political Liberty) บางโอกาสมีการใช้คำว่าเสรีภาพ ให้ความหมายตรงกับคำว่าประชาธิปไตย หรือรัฐบาลโดยประชาชน เราอาจจะเรียกรัฐหนึ่งว่าเป็นรัฐบาลอิสระ (Free Government) ถ้าหากประชาชนสามารถกำหนดด้วยตัวเองว่าเขาจะมีรัฐบาลประเภทไหน ในความหมายนี้ เสรีภาพก็คือสิทธิทางการเมืองที่ประชาชนมีอยู่ ถ้าหากเสรีภาพนี้มีอยู่ในตัวของปัจเจกชนทุกคน รัฐก็เป็นประชาธิปไตย รัฐบาลที่ถูกควบคุมโดยประชาชน นั่นคือการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนมีเสรีภาพทางการเมืองมาก จึงมีโอกาที่จะได้แสดงบทบาทหรือมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากกว่าการปกครองในระบบเผด็จการ ฉะนั้นเสรีภาพทางการเมืองจึง หมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาที่จะกระทำความใด ๆ ต่อทิศทางและกิจกรรมทางการเมือง โดยการที่ถูกจำกัดหรือถูกควบคุมน้อยที่สุด เช่น เสรีภาพในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การเข้าร่วมกลุ่มผลประโยชน์ การเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การพูดคุยนทนาเรื่องการเมือง การอภิปรายถึงกิจกรรมหรือเหตุการณ์ทางการเมือง การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง การก่อตั้งพรรคการเมืองและการลงสมัครรับเลือกตั้ง เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อয়กรณิการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันได้รับการกล่าวขานในเชิงลบว่า เสรีภาพทางการเมืองของคนไทยถูกกลืน เพราะถูกจำกัดสิทธิโดยอำนาจรัฐที่ไม่เปิดโอกาสให้คนไทยแสดงความ คิดเห็นได้อย่างเปิดเผยทั้งๆ ที่สังคมไทยเป็นสังคมพุทธที่มีวิถีพุทธมาเชื่อมโยงกับการปกครองมาช้านานในขณะเดียวกัน พระพุทธศาสนาที่เป็นความเชื่อและวิถีปฏิบัติของประชาชนในหลายรัฐที่มองว่าเสรีภาพที่ยั่งยืนนั้นต้องเป็นความมีอิสระจากการถูกรอบงำโดยบุคคลหรือปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยตามนัยทาง พระพุทธศาสนานั้นให้ถือหลักควบคู่ไปกับการรับผิดชอบตนเอง สังคมและประเทศชาติ โดย เมื่อปัจเจกชนในระบอบประชาธิปไตยถือหลักเสรีภาพทางการเมืองควบคู่กับหลักความ รับผิดชอบทางการเมืองไปพร้อม ๆ กันก็จะได้ชื่อว่า เป็นการสร้างสรรค์และจรรโลงระบอบประชาธิปไตยได้อย่างมั่นคงตลอดไป

รัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์เป็นการศึกษารัฐศาสตร์ที่มีปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่โดยที่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ใช่ศาสตร์แห่งการเมืองการปกครองโดยตรง จึงไม่มีหลักทฤษฎีทางรัฐศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เป็นคำสอนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรม ที่ทั้งผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองจะต้องประพฤติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอยู่ร่วมกันทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร สังคม ประเทศชาติ นานาชาติ และมนุษยชาติทั้งมวล การศึกษาวิชา รัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา จึงศึกษาโดยกำหนดกรอบแนวคิด โดยอาศัยหลักคำสอนที่มีปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักการทางรัฐศาสตร์ ดังนั้น รัฐศาสตร์มีความความหมายทั่วไปที่มีจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การแสวงหา อำนาจ การได้มาซึ่งอำนาจ แสวงหาจากตัวเอง ได้มาเพราะพฤติกรรมที่ตัวเองกระทำแต่ใน ความหมายของอำนาจตามแนวพระพุทธศาสนาที่เกิดขึ้นจากการประพฤติดุจจริตทางกาย วาจาและใจ อำนาจเกิดจากการที่ตัวเองประพฤติคุณธรรมตั้งอยู่ในคุณธรรม การแสวงหา อำนาจ และการได้มาซึ่งอำนาจ จึงเกิดประโยชน์สุขให้แก่ตัวเองเป็นเบื้องต้น มีความสุข ไม่เดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและสังคม การใช้อำนาจตามแนวพระพุทธศาสนาโดยวิธีการบำเพ็ญ ประโยชน์แก่บุคคลอื่น เกื้อกูลแก่มหาชน ในการปฏิสัมพันธ์กับมวลชน อำนาจของคุณธรรมที่มี อยู่ในตัวผู้ใช้บวกกับอำนาจที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น คือ ความต้องการผลประโยชน์ เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทั้งสอง จะลงตัวอย่างสมบูรณ์แบบ ได้รับการตอบสนองเป็นที่พอใจ แบบสมประโยชน์อย่างเต็มที่ นั่นก็คือฝ่ายผู้ใช้อำนาจก็มีเป้าหมายเพื่ออำนาจให้เกิดประโยชน์ เพื่อความผาสุกแก่ผู้อื่นอยู่แล้ว อีกฝ่ายก็ต้องการผลประโยชน์และความสุขตามความต้องการ ของตัวเอง เป้าหมายจึงบรรลุผลได้ด้วยดี ฝ่ายผู้ให้ก็พอใจ ฝ่ายผู้รับก็ดีใจ จึงเป็นการใช้อำนาจ โดยปราศจากผลร้ายใด ๆ ผลของการใช้อำนาจ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม แบบ ค่อยเป็นค่อยไป โดยสันติวิธี โดยความสมัครใจและเต็มใจ เป็นการเปลี่ยนแบบถาวรหรือยั่งยืน และการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ยอมรับของสังคมว่าจะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ใดทั้งสิ้น

เมื่อก้าวถึงการปกครองทั้งตามหลักพระพุทธศาสนาและหลักรัฐศาสตร์ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ การที่รัฐหรือประเทศจะปกครองพลเมืองให้มีความมั่นคงอย่างสันติสุขได้ยั่งยืนตลอดไปนั้น ซึ่งสถาบันการเมืองจะต้องใช้หลักศาสนาเพื่อให้พลเมือง ได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ โดยเฉพาะพุทธศาสนาที่เน้นการปฏิบัติทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็น 3 สุจริต (สงบ เชื้อทอง, 2566) คือ ให้มีความประพฤติดีประพฤติชอบ 3

ประการ ได้แก่ 1) กายสุจริต กล่าวคือ มีความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยกาย 2) วาจาสุจริต คือมีความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยวาจา และ 3) มโนสุจริต คือ มีความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ประพฤติชอบด้วยใจ ทั้งนี้ เพราะ การปกครองพลเมืองเพื่อให้สังคมนั้น ๆ ดำเนินไปได้สงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความ สามัคคี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทางสังคมและการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก การบริหาร และการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิดมีการพึ่งพิงอาศัย ซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการ ดำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง ดังนั้น พระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นส่วนพระธรรม คือคำสอน และพระวินัย คือ คำสั่งมีคุณค่า ต่อการปกครองทั้งในด้านการปกครองตนเอง การปกครองหมู่คณะและการปกครอง ประเทศหรือสังคมโดยส่วนรวมตลอดจนมีการปกครองโลกหมู่มาก กล่าวคือ มุ่งส่งเสริมให้ บุคคลหมั่นสำรวจ ผูกฝน ปรับปรุง เคารพ ควบคุม บังคับภายใน คือ จิตใจ เชื้อมั่น รับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการปกครองตนเอง รู้จักธรรมชาติและความต้องการของผู้อื่น ใช้ พระคุณควบคู่กับการใช้พระเดช เป็นการปกครองหมู่คณะและปกครองประเทศหรือสังคม โดยส่วนรวม เมื่อกล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า หลักรัฐศาสตร์เป็นเรื่องของการเมืองการปกครองที่มี เนื้อหารูปแบบและวิธีการเพื่อทำให้คนในสังคมมีความเจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันด้วยความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักพุทธศาสตร์หรือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่มุ่ง หมายให้คนเกิดมาเป็นคนดีมีศีลธรรมที่จะนำตนและประเทศชาติให้สงบสุขและมีความเจริญรุ่งเรือง เพียงแต่ว่าเมื่อนำหลักรัฐศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับหลักทางพระพุทธศาสนา แล้ว ก็จะเป็นการคำนึงถึงรูปแบบการเมืองการปกครองที่จะดูแลคนในประเทศทั้งทางร่างกาย และจิตใจควบคู่ไปด้วยกัน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกันก็คือการส่งเสริมให้คนในชาติมีความรัก ความผูกพันต่อชาติของตนเองด้วยความสมัครสมานสามัคคีมองเห็นประโยชน์ตนและประโยชน์ ของส่วนร่วมคือประเทศชาติต้องไปพร้อม ๆ กันนั่นเอง (อภิรักษ์ จันตะนี, 2561)

กล่าวโดยสรุป รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์เป็นการศึกษารัฐศาสตร์ที่มีปรากฏอยู่ในคำสอนของ พระพุทธศาสนา แต่โดยที่คำสอนของพระพุทธศาสนาที่ไม่ใช่ศาสตร์แห่งการเมืองการปกครอง โดยตรง แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปกครองได้เพราะเคารพเสียงข้างมากเช่นกัน

เสรีภาพทางการเมือง

ตามกฎหมายมาตรา 25 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กล่าวถึงเสรีภาพของ ปวงชนชาวไทยว่า นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะทำ การนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้เสรีภาพเช่นนั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอัน ดีของประชาชน และไม่ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น เสรีภาพใดที่รัฐธรรมนูญ ให้เป็นไปตามที่ กฎหมายบัญญัติ หรือให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ แม้ยังไม่มี การตรา กฎหมายนั้นขึ้นใช้บังคับบุคคลหรือชุมชนย่อมสามารถใช้เสรีภาพนั้นได้ ตามเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญบุคคลซึ่งถูกละเมิดเสรีภาพที่ได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ สามารถยก บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้บุคคลซึ่งได้รับ ความเสียหายจากการถูกละเมิดเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมี สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้น เสรีภาพตาม รัฐธรรมนูญ หมายถึง สภาพการณ์ที่บุคคลมีอิสระในการที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตาม ความประสงค์ของตนเสรีภาพ จึงหมายถึง อำนาจในการกำหนดตนเองโดยอิสระของบุคคลที่จะ กระทำการใดหรือไม่กระทำการใดอันเป็นอำนาจที่มีเหนือตนเอง ความแตกต่างระหว่างสิทธิ และเสรีภาพ จึงอยู่ที่ว่าสิทธิเป็นอำนาจที่บุคคลมีเพื่อเรียกร้องให้ผู้อื่นกระทำการหรือละเว้น กระทำการอันใดอันหนึ่งแต่ในขณะที่เสรีภาพนั้น เป็นอำนาจที่บุคคลนั้นมีอยู่เหนือตนเองในการ ตัดสินใจจะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยปราศจากการ แทรกแซงหรือครอบงำจากบุคคลอื่น เสรีภาพจึงไม่ก่อให้เกิดหน้าที่ต่อบุคคลอื่นแต่อย่างใด เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญระบอบประชาธิปไตยหรือเสรีภาพทางการเมืองเป็นรากฐานของสังคม ประชาธิปไตยอันประกอบด้วยเสรีภาพที่สำคัญ ดังนี้ 1) เสรีภาพในการ แสดงความคิดเห็น 2) เสรีภาพในการชุมนุม 3) เสรีภาพในการรวมกลุ่ม 4) เสรีภาพใน การจัดตั้งพรรคการเมือง โดยที่การใช้เสรีภาพเหล่านี้มักนำไปสู่ความขัดแย้งกับรัฐบาลจึงทำให้เกิดปัญหาการใช้อำนาจรัฐ ในการจัดการกับการใช้เสรีภาพในทางประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่เป็นการใช้ เสรีภาพในการชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลลาออกจากการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งมักจะ นำมาสู่การสลายการชุมนุม การจับกุมผู้ชุมนุม การฟ้องร้องผู้จัดการชุมนุมหรือผู้ชุมนุม หรือ การชุมนุมอาจนำไปสู่การทำลายอาคารสถานที่ การก่อให้เกิดความจลาจลวุ่นวายในบ้านเมือง

การทำร้ายร่างกายผู้ที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุม เป็นต้น สภาพการณ์เหล่านี้ จึงนำมาสู่ความขัดแย้งระหว่าง การใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ในระบอบประชาธิปไตยกับการใช้อำนาจอธิปไตยในการจัดการการชุมนุม ซึ่งในที่นี้จะได้ กล่าวถึง 1) หลักพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในทาง ประชาธิปไตยและอำนาจอธิปไตยนั้นมีหลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญที่สำคัญ ดังนี้ หลักการ ค้ำครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับการคุ้มครอง หลักความผูกพันโดยตรงต่อสิทธิและเสรีภาพ หลักการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพโดยองค์การตุลาการ 2) ขอบเขตของการใช้เสรีภาพในการพิจารณาเกี่ยวกับขอบเขตของการใช้ เสรีภาพมีข้อพิจารณาเกี่ยวกับ ข้อจำกัดทั่วไปของการใช้เสรีภาพและองค์ประกอบของการ ใช้เสรีภาพในแต่ละเรื่อง 3) ความผูกพันของรัฐต่อเสรีภาพ ความผูกพันของอำนาจอธิปไตยต่อเสรีภาพอาจ จำแนกความผูกพันหลักๆ ได้ 3 ลักษณะ 1) ผูกพันที่จะไม่ก้าวล่วงในแดนเสรีภาพของบุคคล ความผูกพันหรือหน้าที่ของรัฐในลักษณะนี้เป็นลักษณะของเสรีภาพที่ปัจเจกบุคคล สามารถดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหมายได้โดยปัจเจกบุคคลแต่ละคน 2) ผูกพันที่จะต้อง ดำเนินการให้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ เสรีภาพในกลุ่มนี้จะเป็น เสรีภาพที่ปัจเจกบุคคลไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุความมุ่งหมายตามเสรีภาพนั้นได้โดย ปราศจากการเข้ามาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งของรัฐ 3) ผูกพันที่จะปฏิบัติต่อบุคคล อย่างเท่าเทียมกัน โดยหลักทั่วไปแล้วรัฐย่อมถูกผูกพันที่จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลให้เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับสิทธิพลเมืองทั้งหลาย 4) การใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยกับอำนาจอธิปไตยในหัวข้อนี้ หมายถึง เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตย เสรีภาพในการชุมนุมกับความผิดตามกฎหมายอาญา อำนาจอธิปไตยกับการสลายการชุมนุม อำนาจอธิปไตยกับการฟ้อง ผู้จัดการชุมนุมและผู้ร่วมชุมนุม และความผูกพันขององค์กรของรัฐกับคำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญ 5) บทวิเคราะห์สรุปปัญหาการใช้เสรีภาพในการชุมนุมกับการใช้อำนาจอธิปไตย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นการชุมนุมเรียกร้องสิทธิเพื่อปากท้องของประชาชน และการชุมนุม ทางการเมือง (สมยศ เชื้อไทย และ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2527) ดังนั้นเสรีภาพในทางการเมือง อันได้แก่ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ทางการเมือง เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม สมาคม ชมรม หรือ พรรคการเมือง เพื่อแสดงออกซึ่งความคิดเห็นทางการเมือง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) จากการที่ผู้เขียนได้กล่าวถึงเสรีภาพทางการเมืองดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า เสรีภาพทางการเมืองนั้น เป็นรากฐานของสังคมประชาธิปไตยที่รัฐจะต้องให้กับพลเมืองของตนในการรัฐจะต้องไม่

เข้าไปก้าวล่วงในการที่ปัจเจกบุคคลที่เป็นพลเมืองของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การรวมตัวหรือการชุมนุมทางการเมืองโดยสันติที่ไม่เป็น การก้าวล่วงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นและย่อมได้รับการคุ้มครองจากรัฐอีกด้วย (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2558)

กล่าวโดยสรุป ตามกฎหมายมาตรา 25 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กล่าวถึงเสรีภาพของปวงชนชาวไทยว่า นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีเสรีภาพที่จะทำการนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่การใช้เสรีภาพเช่นว่านั้น ไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดเสรีภาพของบุคคลอื่น

เสรีภาพทางการเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา

เมื่อศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับหลักรัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนาที่ผู้เขียนได้นำเสนอในหัวข้อที่ผ่านมาเป็นการนำเสนอในมุมกว้าง แต่เมื่อศึกษาตัวอย่างบุคคลใน ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาก็จะพบว่า พระพุทธศาสนาได้ให้เสรีภาพแก่वलมนุษย์ทั้งหลายไม่ให้มีการแบ่งชั้นวรรณะ เช่น ในกัณณกตถลสูตร พระพุทธเจ้าได้แสดงว่า “วรรณะทั้ง 4 คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ และศูทร ถ้ามีคุณธรรมแล้วชื่อว่าเสมอกัน โดยพระพุทธเจ้าทรงเปรียบว่าถ้าจะนำไม้สาละ ไม้มะม่วง ไม้มะเดื่อที่แห้งมาเผาไฟ ผลคือ เปลวไฟ สีของไฟและแสงของไฟที่เกิดขึ้น ก็จะไม่ต่างอะไรกัน ส่วนในพระวินัยปิฎกได้มีบทบัญญัติที่ห้ามไม่ให้มีการซื้อขายทาส เช่น ห้ามไม่ให้ภิกษุมียาสทาสหญิงชายรับใช้ ภิกษุใดฝ่าฝืนต้องอาบัติทุกกฏ นอกจากนี้พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงทาสที่มาบวชแล้วได้รับสิทธิทั้ง ปวงเท่าเทียมกับภิกษุอื่น และพระเจ้าแผ่นดินในครั้งนั้นถือว่าทาสที่เข้ามาบวชใน พระพุทธศาสนาแล้วให้ถือว่าเจ้าของไม่มีสิทธิ์ที่จะจับกุมหรือเรียกตัวคืน แต่เพื่อตัดปัญหา ยุ่งยากพระบรมศาสดาจึงทรงบัญญัติสิกขาบทให้ผู้ที่จะเข้ามาบวชไม่ให้หนี้เข้ามา ต้องได้รับ อนุญาตจากผู้ปกครองก่อนก่อนจะบวช จึงมีคำถามว่าท่านเป็นไทหรือเปล่า ในกรณีอื่นที่ เกี่ยวกับเสรีภาพของมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าให้เว้นจากการซื้อขายมนุษย์เพื่อทำการค้า เพราะ หลักพระพุทธศาสนากำหนดว่าการซื้อขายมนุษย์ถือว่าเป็นอาชีวะที่ทุจริต อีกทั้ง พระพุทธศาสนาเน้นให้มีความเมตตาต่อสัตว์ทั้งหลายไม่ให้มีการบูชายัญด้วยการฆ่าสัตว์ หรือมนุษย์ เช่น ในกรณีเรื่องพระเจ้าปเสนทิโกศลทรงรับสั่งให้เตรียมการบูชายัญ โดยใช้โค ลูกโคตัวผู้ ลูกโคตัวเมีย แพะ และแกะ อย่างละ 500 ตัว ผูกไว้ที่เสาเพื่อฆ่าสังเวทยะ เทพเจ้า เมื่อได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า ก็ทรงเลิกการบูชายัญ หันมาทรงทำความดีแทน

นอกจากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้แล้ว เรื่องเสรีภาพทางพระพุทธศาสนาที่สังคมโลกยอมรับถึงความใจกว้างของพระพุทธศาสนาที่ให้เสรีภาพไม่บังคับให้เชื่อหรือไม่เชื่อ เช่นในกาลามสูตรไม่ให้เชื่อเพราะเหตุ 10 ประการ คือ 1) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยฟังตามกันมา 2) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยนำสืบกันมา 3) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยตื่นข่าวลือ 4) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยอ้าง ตำรา 5) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยนิกเอง 6) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยคาดคะเน 7) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยตรึกเอาตามอาการ 8) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยพอใจว่าตรงกับที่ตัวเองคิด 9) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยเห็นว่าพอเชื่อได้ 10) ไม่ควรปลงใจเชื่อโดยเห็นว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543)

นอกจากนี้ หลังจากพระพุทธเจ้าองค์ตรัสรู้แล้วได้ประกาศพระพุทธศาสนาทำให้ได้สาวกที่บรรลุธรรมเป็นจำนวนมากทำให้สาวกเหล่านั้นได้รับเสรีภาพทั้งภายในและ ภายนอก ตัวอย่างพระอริยบุคคลที่บรรลุธรรมให้มีเสรีภาพ เช่น พระปัญจวัคคีย์ บรรลุธรรม ด้วยการฟังธรรมจักรกัปปวัตตนสูตรและอนัตตลักษณะสูตร พระยสะและสหาย บรรลุธรรม ด้วยการฟังอนุพุทฺธิกถาและอริยสัจ 4 พระอรุเวลากัสสปะสามพี่น้องบรรลุธรรมด้วยการ ฟังอาทิตตปริยายสูตร พระสารีบุตรบรรลุธรรมด้วยการฟังทีฆนขสูตร พระมหาโมคคัลลานะ บรรลุธรรมด้วยการ ฟังอุบายแก้ง่วงและโอวาท 3 ข้อ ธรรมที่พระสาวกทั้งหลายบรรลุ ล้วนแล้วแต่เป็นธรรมที่สอนให้รู้จักทุกข์และวิธีการดับทุกข์ เป็นการมีเสรีภาพที่ยั่งยืนที่ ตนเองปราศจากการควบคุมจากปัจจัยภายนอกใด ๆ ทั้งสิ้น ถือเป็นเสรีภาพสูงสุดที่ทำให้ บรรลุดมมุ่งหมายของความเป็นมนุษย์ชาติโดยแท้จริง อีกประการหนึ่งพระพุทธศาสนามองว่า ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ช่วยประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลและสังคม หลักการนี้ยังหาผู้ปฏิบัติได้ผลจริงได้ยาก จะเห็นได้ว่า ระบบสังคม ต่าง ๆ มักมีปัญหาในเรื่องที่ว่า ถ้าให้สังคมได้ บุคคลก็ต้องยอม สละ ทา อย่างไรจึงจะประสานประโยชน์กันได้ อุดมคติอย่างหนึ่งของประชาธิปไตยก็คือ การช่วยประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลกับสังคม

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะก้าวไปสู่การ ประสานประโยชน์ระหว่างบุคคลกับสังคมให้มาเสริมกันนั้น มีบททดสอบพื้นฐานหนึ่งที่จะ ให้เห็นว่า ประชาชนในสังคมนั้น ๆ มีคุณภาพเพียงพอ ที่จะให้คุณค่าของประชาธิปไตย ข้อนี้อันตรผลได้หรือไม่ บททดสอบนี้ก็คือ ความประสานสมดุลในการปฏิบัติตามหลักแห่ง 1) สิทธิกับหน้าที่ 2) เสรีภาพกับความรับผิดชอบ มุมมองต่อสิทธิกับหน้าที่นั้น คำสอนทางพระพุทธศาสนาชี้ให้เห็นว่า สิทธิกับหน้าที่เป็นสิ่งที่คู่กันที่จะได้และเรียกร้องเอาสิ่งที่ตนพึงได้นั้น บุคคลก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำ เพื่อเป็นส่วนร่วมที่จะดำรง

รักษาและสร้างสรรค์พัฒนาสังคมประชาธิปไตยนั้นด้วย ถ้าอยาก ใช้สิทธิก็ควรปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ดี และเมื่อมีการทำหน้าที่ด้วยดี สังคมประชาธิปไตย ก็จะได้รับรักษาไว้ เพื่อให้คนมีโอกาสที่จะใช้สิทธิได้ต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2539)

นอกจากนี้เสรีภาพกับความรับผิดชอบ นั้น พระพุทธศาสนามองเห็นว่าความรับผิดชอบต่อสังคมกับเสรีภาพที่จะกระทำต่าง ๆ ตามความปรารถนาของตน บุคคลจะต้องรู้จักรับผิดชอบต่อการกระทำและผลการกระทำของตน และใช้เสรีภาพนั้นอย่างมีความ รับผิดชอบต่อสังคมที่ตน มีส่วนร่วมอยู่ด้วย เพื่อความชัดเจนขึ้นในเรื่องของเสรีภาพนั้น ในทางพระพุทธศาสนาได้ยกตัวอย่างเรื่องเสรีภาพที่เป็นหลักการของประชาธิปไตย ที่เน้น ความหมายในแง่ของการที่บุคคลมีโอกาสนำเอาศักยภาพ เช่น สติปัญญา ความสามารถของตนออกไปเป็นส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคม ซึ่งเป็น ความหมายเชิงความร่วมมือและเอื้อเฟื้อต่อกัน แต่ภายใต้อิทธิพลของทุนนิยม เสรีภาพเน้น ความหมายในแง่ของการที่จะได้ผลประโยชน์ตามที่ตนปรารถนา ซึ่งเป็นไปในทางแบ่งแยก และแก่งแย่ง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่า แม้ว่าพระพุทธศาสนาได้สอนไว้โดยตรง เกี่ยวกับเสรีภาพทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย แต่คำสอนทั้งจากพระธรรมและวินัย ของพระพุทธเจ้าก็ชี้ชัดลงไปว่า สังคมจะเจริญรุ่งเรืองและมีความสุขก็ขึ้นอยู่กับแต่ละ บุคคลในสังคมนั้นรู้จักใช้เสรีภาพที่ตนเองมีอยู่ไปพร้อมกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยปัจเจก บุคคลสามารถนำศักยภาพแห่งการที่แต่ละคนมีทั้งด้านสติปัญญาและความสามารถในการด้าน ต่าง ๆ มาแก้ไข้ปัญหาและพัฒนาสังคม โดยเฉพาะสังคมประชาธิปไตยให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ และตอบสนองต่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตลอดไป

สรุป

เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วการใช้เสรีภาพในพระพุทธศาสนากับประชาธิปไตย นั้น โดยประชาธิปไตยเน้นเรื่องสิทธิมากกว่าหน้าที่ ในพระพุทธศาสนาเน้นหน้าที่มากกว่า สิทธิ การสร้างให้มีเสรีภาพในพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างได้ด้วยการปฏิบัติตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ส่วนในประชาธิปไตยสร้างได้ด้วยการปฏิบัติตามระเบียบตัวบทกฎหมายเป็นสำคัญ เมื่อนำหลักของรัฐศาสตร์และพุทธศาสตร์มาบูรณาการร่วมกันจึงทำให้พลเมืองของประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีเสรีภาพทางการเมืองทั้งกายและใจควบคู่กันไปอย่างไม่ต้องสงสัยแต่ประการใดทั้งสิ้น

เอกสารอ้างอิง

บรรเจิด สิงคะเนติ. (2558). หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). นิติศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท
สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 หน้า
7-8 (4 เมษายน 2560).

สงบ เชื้อทอง. (2565). รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 13 ธันวาคม 2565 จาก

[http:// psiba.blogspot.com/](http://psiba.blogspot.com/)

สมยศ เชื้อไทย และวรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2527). แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและ
ประชาธิปไตย. วารสารนิติศาสตร์, 14(3), 56.

อภิรักษ์ จันตะนี. (2561). พุทธรัฐศาสตร์สำหรับการส่งเสริมความมั่นคงแห่งพลเมือง.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 10(2), 290.

ระบบราชการ*

BUREAUCRACY

สรอรรถ ทาปลัด¹, ธเนศพล สารผล², อำพล อุดตมะศรีสุข³ และ รวีโรจน์ สุรสิทธิ์⁴

Soraoat Thapalat¹, Tanedphol Sarapol², Amphon Uttamasrisuk³ and Raweroj Surasit⁴

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

¹⁻⁴Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding author E-mail: tanedphols@gmail.com

Received 2 February 2023; Revised 28 February 2023; Accepted 28 February 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “ระบบราชการ” มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความหมาย โครงสร้างและหน้าที่ของระบบราชการ ซึ่งระบบราชการ นับว่าเป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมและ ได้มีต้นแบบมาจากการทำหน้าที่ การปกครอง การบริหารงาน ระบบราชการจึงเป็นกลไกหลัก ในการวางแผนและออกนโยบาย ไม่ว่าจะเป็นในทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม หรือในต่างๆที่มีความ เกี่ยวข้องกับระบบราชการและระบบราชการยังมีความสำคัญเป็นอย่างมากในสังคมบ้าง ในประเทศบ้าง เพราะระบบราชการมีขอบข่ายกว้างขวางครอบคลุมกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับชีวิตประจำวันของประชาชน และระบบราชการนั้นสามารถตีความหมายได้ออกหลาย ประการ ตามทัศนคติของแต่ละคน ระบบราชการไม่ใช่ระบบที่สมบูรณ์แบบทุกอย่าง จึงยัง ต้องมีข้อดีและข้อเสียของระบบอยู่ แต่ถึงอย่างนั้นระบบราชการก็ยังเป็นระบบที่สำคัญของ สังคมและประเทศชาติอยู่

คำสำคัญ: ระบบราชการ, การวางแผน, นโยบาย

* สรอรรถ ทาปลัด, ธเนศพล สารผล, อำพล อุดตมะศรีสุข และ รวีโรจน์ สุรสิทธิ์. (2566). ระบบราชการ. วารสารสหศาสตร์ การพัฒนาสังคม, 1(1), 32-43.

Soraoat Thapalat, Tanedphol Sarapol, Amphon Uttamasrisuk and Raweroj surasit. (2023). Bureaucracy.

Journal of Interdisciplinary Social Development. 3(1), 32-43.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.3>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Abstract

This academic article on “The Bureaucracy” aims to explain the meaning, structure and functions of the bureaucracy. which the bureaucracy It is considered a system that occurs in society and has its model from the functioning of government and administration. The bureaucracy is therefore the main mechanism for planning and issuing policies. Whether it is in the economic, social or other areas related to the bureaucratic system and the bureaucratic system is still very important in society, sometimes in the country, because the bureaucracy has a wide scope covering various activities related to daily life. people's day ๆ and bureaucracy can be interpreted in many ways. according to each person's point of view the bureaucracy is not a perfect system at all. Therefore, there must still be advantages and disadvantages of the system. But even so, the bureaucracy is still an important system of society and the nation.

Keywords: Bureaucracy, Planning, Policy

บทนำ

ระบบราชการไทยแต่เดิมเป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมเกษตร และมีต้นรากมาจากการทำหน้าที่ปกครองบริหารราชการ ระบบราชการไทยจึงเป็นกลไกหลักในการวางแผนออกนโยบายและปฏิบัตินโยบาย จนมีคำกล่าวว่า ประเทศไทยเป็นรัฐราชการ (Bureaucratic Polity) ภารกิจจึงออกไปในลักษณะปกครองบริหาร มีอำนาจสั่งการและใช้ทรัพยากรตัวข้าราชการจึงมีอำนาจ มีเกียรติและศักดิ์ศรีจนกลายเป็นอาชีพที่นิยมกันโดยทั่วไป

ยุคของระบบราชการไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัดเจนแบ่งเป็น 4 ยุค ได้แก่ 1. การบริหารราชการสมัยสุโขทัย 2. สมัยกรุงศรีอยุธยา 3. สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 4. และหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ระบบราชการนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงปฏิรูปเป็นครั้งแรก จนถึงปีเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ คือปี พ.ศ. 2475 ได้มีการปฏิรูประบบราชการอีกครั้ง แต่เป็นการ

ปรับปรุง เสริมแต่งเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงทำให้เห็นรูปธรรมของระบบราชการไม่มีประสิทธิภาพอะไรดีขึ้นเลย ข้าราชการเกี่ยว กับคอร์รัปชันในราชการก็ไม่ได้ลดลงเลย ปัญหาของระบบราชการไทยจะเกี่ยวข้องกับระบบราชการ ที่ยังมีความล่าช้า มีโครงสร้างและภารกิจที่ซ้ำซ้อนขาดความชัดเจน อีกทั้งการบริหารบุคคลยังมีระบบอุปถัมภ์ ทำให้บุคคลากรขาดแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ นอกจากนี้ก็ยังถูกแทรกแซงทางการเมืองอีกด้วย (สถาพร วิชัยรัมย์, 2564)

ภายใต้สภาวะการณดังกล่าว ความสัมพันธ์อย่างละเอียดอ่อนระหว่างข้าราชการประจำและข้าราชการการเมืองจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และความสัมพันธ์อันละเอียดอ่อนนี้ก็เกิดจากข้อเท็จจริงที่ว่า นักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งนั้นดำรงตำแหน่งเป็นข้าราชการการเมือง โดยอาศัยฐานจากประชาชน ดังนั้น นักการเมืองจึงมีฐานะสองฐานะคือ เป็นทั้งข้าราชการการเมืองและเป็นตัวแทนจากประชาชน นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีสามารถอ้างความชอบธรรมว่ามาจากการเลือกตั้งของประชาชน แต่ขณะเดียวกันก็มีฐานะในองค์กรเป็นข้าราชการการเมือง มีอำนาจราชศักดิ์ ได้รับพระราชทานเงินเดือน ได้รับเครื่องราชฯ และคุณความดีความชอบเช่นข้าราชการทั่วไป การปรากฏตัวของนักการเมืองในฐานะข้าราชการการเมือง ในแง่หนึ่งเป็นการก้าวล้ำเข้ามาในองค์กรหรืออาณาจักรของข้าราชการประจำ ซึ่งเดิมคือบุคคลที่ผูกขาดต่อการทรงไว้ซึ่งอำนาจในการปกครองบริหาร การวางนโยบายและการปฏิบัตินโยบาย ปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง ความสัมพันธ์ในทางอำนาจ ความขัดแย้งและการเกี่ยวข้องกับการช่วงชิงบทบาทและอำนาจของข้าราชการทั้งสองฝ่าย จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้โดยทั้งสองฝ่ายต่างก็มีฐานะอำนาจของตนและต่างก็มีจุดที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็งของตน

ความหมายของระบบราชการ

คำว่าระบบราชการ (Bureaucracy) เป็นคำที่มีความหมายได้หลายทัศนะ และลักษณะของระบบ ราชการก็แตกต่างกันไปในแต่ละชาติแต่ละกาลเวลา ดังนั้น จึงขอนำทัศนะของนักวิชาการหลายสาขามา เสนอเพื่อพิจารณาความหมายของระบบราชการ (ข้อมูลความรู้การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ งานฝ่ายบุคคล HR HRM, 2565).

ศาสตราจารย์ Harold J.Laski ได้ให้ความหมายของระบบราชการในเชิงปรากฏการณ์ของสังคมใน องค์กรขนาดใหญ่ที่มีลักษณะซับซ้อนว่า หมายถึงระบบบริหารราชการของรัฐที่

ตกอยู่ในมือของข้าราชการโดยเด็ดขาด และอาจก่อให้เกิดอำนาจอันอาจทำลายเสรีภาพของประชาชนได้ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติงานประจำวันของข้าราชการที่ดำเนินไปตามระเบียบแบบแผนตายตัว ไม่มีการยืดหยุ่นผ่อนผันผ่อนยาว การวินิจฉัยสั่งการก็เต็มไปด้วยความลังเล ซักซัด ขาดความริเริ่ม เป็นผลให้เกิดการแบ่งชั้นวรรณะและประพฤติ ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ

ส่วนศาสตราจารย์ Victor A. Thompsan ได้ให้ความหมายของระบบราชการไปในลักษณะพื้นฐาน โครงสร้างขององค์การว่า “ระบบราชการ คือองค์การที่ประกอบด้วยสายการบังคับบัญชาที่จัดไว้อย่างละเอียด รัดกุม โดยอาศัยหลักของการแบ่งแยกการทำงาน (Division of work) สำหรับผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าพิจารณาระบบราชการในลักษณะโครงสร้างขององค์การหรือสถาบัน ระบบราชการก็คือองค์การ (Bureaucracy is a form of organization) นั่นเอง

องค์การแบบระบบราชการตามแนวคิดของ (Max Weber) จะประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ 7 ประการดังนี้

1. หลักลำดับชั้น (hierachy)
2. หลักความรับผิดชอบ (responsibility)
3. หลักแห่งความสมเหตุสมผล (rationality)
4. การมุ่งสู่ผลสำเร็จ (achievement orientation)
5. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือความชำนาญเฉพาะด้าน (differentiation, specialization)
6. หลักระเบียบวินัย (discipline)
7. ความเป็นวิชาชีพ (professionalization)

1. หลักลำดับชั้น (heirachy) หลักการนี้มีเป้าหมายที่จะทำให้องค์การต้องอยู่ภายใต้การควบคุม โดยเชื่อว่า การบริหารที่มีลำดับชั้น จะทำให้ระบบการสั่งการและการควบคุมมีความรัดกุม ทำให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพการบริหารที่เน้นกฎเกณฑ์และขั้นตอนมีความเหมาะสมในช่วงศตวรรษที่ 19-20 แต่เมื่อสถานการณ์โลกเปลี่ยนไป การบริหารตามลำดับชั้นจึงเริ่มมีปัญหา เพราะการทำงานในปัจจุบันต้องการความ

รวดเร็ว คนต้องการเสรีภาพมากขึ้น ประชาชนต้องการบริการที่สะดวกรวดเร็ว แต่ในองค์กรขนาดใหญ่ที่ใช้ระบบราชการ มีคนจำนวนมาก แต่ มากกว่าครึ่งจะอยู่ในตำแหน่งระดับผู้บริหาร หัวหน้างาน กว่าเจ็ดสิบเจ็ดงานสำคัญๆต้องรอให้ผู้บริหาร 7-8 คนเซ็นอนุมัติตามขั้นตอน และยังมีกฎเกณฑ์มากมาย ส่วนพนักงาน (ข้าราชการ) ระดับล่างจำนวนมาก ทั้งหมดมีหน้าที่ทำงานเอกสาร โดยการตรวจบันทึกของคนอื่นแล้วเขียนบันทึกส่งให้เจ้านาย คำบันทึกหรือ รายงานเต็มไปด้วยศัพท์อันหรูหรา นอกจากนี้ยังมีฝ่ายวางแผน ฝ่ายวิชาการ เป็นผู้จัดทำแผนยุทธศาสตร์หนา ปึกใหญ่ให้เจ้านาย การที่ผู้นำคิดว่า วิธีการบริหารองค์กรขนาดใหญ่คือ เผด็จการ ถือเป็นความเชื่อที่ผิดมาก เพราะผู้บริหารสูงสุด ไม่ได้รู้คำตอบได้ทุกเรื่อง แต่ควรมองหาคำตอบที่ดี ถูกต้องจากผู้อื่นด้วย การลดขั้นตอน ลดลำดับขั้นของการ สั่งการออกไป ในขณะที่รักษาความสามารถในการควบคุมที่จำเป็นไว้ โดยการตัดขั้นตอนของผู้บริหารที่ไม่เพิ่ม มูลค่าให้กับงานออก เพื่อจัดการที่เป็นเนรवादมากขึ้น และทำให้คนที่ทำงานในระดับรอง ๆ ลงมาสามารถ ควบคุมดูแลและรับผิดชอบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของตนเอง

2. ความสำนึกแห่งความรับผิดชอบ (responsibility) เจ้าหน้าที่ทุกคนต้องมีความสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อ การกระทำของตนความรับผิดชอบ หมายถึง การ รับผิดชอบและรับผิดชอบต่อการกระทำใด ๆ ที่ (responsibility) ตนได้กระทำลงไปและความพร้อมที่ จะให้มีการตรวจสอบโดยผู้บังคับบัญชาอยู่ตลอดเวลาด้วยอำนาจ (authority) หมายถึงความสามารถในการสั่งการ บังคับบัญชา หรือกระทำการใด ๆ เพื่อให้มีการดำเนินการ หรือปฏิบัติการต่าง ๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมา

- อำนาจหน้าที่เป็นสิ่งที่ได้มาอย่างเป็นทางการตามตำแหน่ง
- อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจะต้องมีความสมดุลกันเสมอ
- การได้มาซึ่งอำนาจในทัศนะของ Max Weber คือ การได้อำนาจมาตามกฎหมาย (legal authority)
- ภาระหน้าที่ (duty) หมายถึงภารกิจหน้าที่การทำงานที่ถูกกำหนด หรือได้รับมอบหมายให้กระทำ

3. หลักแห่งความสมเหตุสมผล (rationality)

ความถูกต้องเหมาะสมของแนวปฏิบัติที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผล (effective) การทำงานหรือการดำเนินกิจการใด ๆ ที่สามารถประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

ประสิทธิภาพ (efficiency) ความสามารถในการที่จะใช้ทรัพยากรบริหารต่าง ๆ ที่มีอยู่ ซึ่งได้แก่ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ เวลาไปในทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินงานนั้นได้มากที่สุด ประหยัด (economic) ความสามารถในการที่จะประหยัดทรัพยากรบริหาร แต่สามารถที่จะให้บริการ หรือ ผลิตออกมาให้ได้ระดับเดิม การประเมินผล การปฏิบัติงาน ที่มีความเกี่ยวข้องกับเป้าหมายขององค์การอาจทำได้ 2 วิธีคือ

1. การวัดผลการปฏิบัติงานในลักษณะที่เรียกว่า ประสิทธิภาพ (effectiveness) จะเป็นการกำหนดขอบเขต หรือ ขนาดที่องค์การต้องการบรรลุผลสำเร็จไว้ แล้วมีการประเมินผล หลังจากที่มีการปฏิบัติแล้วว่าสามารถ ดำเนินการให้ได้ผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้าสำเร็จก็คือว่าบรรลุเป้าหมาย หรือ มีประสิทธิภาพ (where)

2. การวัดประสิทธิภาพ (efficiency) หมายถึงระดับที่องค์การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ เป็นการวัดผล ในทางเศรษฐศาสตร์ มีการวัดต้นทุน ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยผลิตที่ได้ เป็นการวัดว่าองค์การบรรลุเป้าหมายได้ อย่างไร (how) แนวทางที่จะนำไปสู่ความสมเหตุสมผล หรือประสิทธิภาพ

4. หลักการมุ่งสู่ผลสำเร็จ (achievement orientation)

- การปฏิบัติงานใด ๆ จะต้องมุ่งสู่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การเสมอ (ประสิทธิภาพ)

- ประสิทธิภาพ หรือผลสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปัจจัยอย่างน้อย 4 อย่างคือ

1. เจ้าหน้าที่ต้องมีหลักการและวิธีการในการตัดสินใจเลือกหนทางปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยถือหลัก ประสิทธิภาพ หรือ หลักประหยัด หลักประสิทธิภาพ (efficiency)

- ในระหว่างทางเลือกหลาย ๆ ทางที่จะต้องใช้จ่ายเงินเท่ากัน ควรเลือก ทางเลือกที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด หลักประหยัด (economy)

- ถ้ามีทางเลือกที่ก่อให้เกิดประสิทธิผลได้เท่า ๆ กัน หลายทางเลือก ควรเลือกทางเลือกที่เสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2. ความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้าน

3. การบริหารจะได้รับประสิทธิผลสูงสุดต่อเมื่อมีการกำหนดวิธีการปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสม กับลักษณะ งาน สถานที่ ช่วงเวลา สภาพแวดล้อม ในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเป้าหมายหรือผลสำเร็จที่ต้องการ

4. หลักการทำให้เกิดความแตกต่างหรือการมีความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization)

- ลักษณะทางโครงสร้างขององค์การแบบระบบราชการ ต้องมีการแบ่งงาน และจัดแผนงาน หรือจัดส่วนงาน (departmentation) ขึ้นมา เพราะภารกิจการทำงานขององค์การขนาดใหญ่มีจำนวนมากจึงต้องมีการแบ่งงานที่ ต้องทำออกเป็นส่วนๆ แล้วหน่วยงานมารองรับการจัดส่วนงานอาจยึดหลักการจัดองค์การได้หลายรูปแบบ คือ

1. การแบ่งส่วนงานตามพื้นที่ เป็นการแบ่งงานโดยการกำหนดพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน และมีการกำหนดภารกิจ บทบาท อำนาจหน้าที่ ที่องค์การต้องบริหารจัดการไว้ด้วย เช่น การแบ่งพื้นที่การบริหาร ราชการออกเป็น จังหวัด อำเภอ อ.บ.จ. อ.บ.ต. เทศบาล

2. การแบ่งงานตามหน้าที่ หรือภารกิจที่องค์การจะต้องปฏิบัติจัดทำ เช่นการจัดแบ่งงานของกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการคลัง

3. การแบ่งงานตามลูกค้า หรือผู้รับบริการ เช่น การแบ่งโรงพยาบาล ออกเป็นโรงพยาบาลเด็ก โรงพยาบาลหญิง โรงพยาบาลสงฆ์

4. การแบ่งงานตามขั้นตอนหรือกระบวนการทำงาน โดยคำนึงว่างานที่จะทำได้สามารถแบ่งออกเป็นกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง แล้วกำหนดหน่วยงานมารองรับ

5. หลักระเบียบวินัย (discipline) ต้องมีการกำหนดระเบียบ วินัย และบทลงโทษ ขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกการควบคุมความประพฤติของสมาชิกทุก คนในองค์การ

6. ความเป็นวิชาชีพ (Professionalization)

- ผู้ปฏิบัติงานในองค์การราชการ ถือเป็นอาชีพอย่างหนึ่ง และต้องปฏิบัติงานเต็มเวลา

7. ความเป็นวิชาชีพ (professionalization) “รับราชการ” นั้น ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตลอดจนตัว บทกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในภาระหน้าที่ของตนด้วยความสำเร็จของระบบราชการใน อดีตเกือบ 100 ปี ที่ผ่านมา เพราะ

- มีวิธีการจัดองค์การที่ มีระบบการทำงานที่ชัดเจน ตั้งอยู่บนหลักการของความ สมเหตุสมผล

- มีการใช้อำนาจตามสายการบังคับบัญชา มีการแบ่งงานตามหลักความชำนาญเฉพาะ ด้าน ทำให้ระบบราชการ สามารถทำงานที่มีขนาดใหญ่ และสลับซับซ้อนได้อย่างดี

- ระบบราชการพัฒนาและใช้มาในช่วงที่สังคมยังเดินไปอย่างช้าๆและเพิ่งปรับเปลี่ยน มาจากสังคมศักดินา ประชาชนยังไม่ตื่นตัวในเรื่องสิทธิเสรีภาพ

- ผู้มีอำนาจในระดับสูงยังเป็นผู้มีข้อมูลที่มากพอต่อการตัดสินใจได้ดีกว่าคนในระดับ ล่าง หรือประชาชนทั่วไป

- คนส่วนใหญ่ยังมีความจำเป็นและต้องการบริการสาธารณะจากรัฐเหมือน ๆ กัน เช่น บริการทางด้านการ รักษาพยาบาล การศึกษา สาธารณูปโภคต่างๆ องค์การภาครัฐที่บริหาร แบบระบบราชการจึงสามารถ ดำเนินงานได้อย่างไม่มีปัญหามากนัก

สาเหตุที่ทำให้รัฐบาลเริ่มพบกับสภาพวิกฤติในตั้งแต่ทศวรรษ 1990's มีดังนี้

1. สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เปลี่ยนแปลงไปสังคมข่าวสารข้อมูล การลงทุน ข้ามชาติ เทคโนโลยี สามารถถ่ายเทไปอย่างรวดเร็วเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

2. เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในด้าน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และระบบ การสื่อสาร โทรคมนาคม

3. ยุคที่ตลาดเป็นของโลก ทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรง ทุกประเทศจำเป็นต้อง สร้างและรักษาขีด ความสามารถในการแข่งของตน

4. ยุคข่าวสารข้อมูล ที่ทุกคนมีโอกาส ได้รับข้อมูลได้เท่า ๆ กับผู้นำ

5. ยุคที่ระบบเศรษฐกิจต้องพึ่งพาคนที่มีความรู้ความสามารถสูง เพราะตลาดเป็นของ ลูกค้า ประชาชนมีโอกาส ได้รับบริการที่ดีมีให้เลือกมากขึ้น จึงเรียกร้องให้รัฐจัดบริการ สาธารณะที่ดีมีคุณภาพให้

6. ประชาชนจึงมีอคติต่อการรวมศูนย์อำนาจ และต้องการมีส่วนร่วมในปกครองบริหารประเทศมากขึ้น (Max Weber, 1947)

ข้อดี/ข้อเสียของระบบราชการ

ข้อดีของระบบราชการ ตามแนวคิดแมกซ์ เวเบอร์

1. การจัดลำดับขั้นของการบังคับบัญชา ทำให้เกิดการควบคุม สมาชิกในองค์การและทำให้เกิด ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน
2. ทำให้คนในองค์การรู้บทบาทหน้าที่ว่าตนจะต้องทำอะไร ที่ ไหนและอย่างไร ทำให้แต่ละฝ่ายไม่ สับสนในบทบาทของตนเอง และสามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน
3. การมีกฎระเบียบทำให้รู้ บทบาท ช่วยลดต้นทุนในการกำกับดูแล
4. การแยกภาระงานแต่ละอย่างตามหลักความสามารถเฉพาะด้าน ทำให้พนักงานได้ใช้ความรู้ ความสามารถได้เต็มที่และตรงสายงาน
5. ทุกคนอยู่ภายใต้กฎกติกาที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด ไม่มีการ แบ่งแยกฝักฝ่ายหรือการให้สิทธิพิเศษแก่ผู้หนึ่งผู้ใด

ข้อเสียของระบบราชการ ตามแนวคิดแมกซ์ เวเบอร์

1. การที่หน่วยงานมีการปฏิบัติงานกระจายอยู่ในหลายพื้นที่ และเป็นองค์การที่กว้างขวางมีระบบ ซับซ้อนทำให้ไม่อาจจัดระบบควบคุม ตรวจสอบดุลพินิจในการใช้อำนาจของข้าราชการทุกคนเป็นการเฉพาะรายได้
2. ทำให้ข้าราชการเมื่อปฏิบัติงานจะมีจุดเน้นที่การถูกต้อง ตามหลักกฎหมายหรือกฎระเบียบมากกว่าจะไปมุ่งเน้นให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล จนเกิด เป็นวัฒนธรรมองค์กร
3. ระบบการทำงานไม่สามารถยืดหยุ่นได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานที่ตายตัว ไม่ปรับเปลี่ยนตามยุค สมัย
4. การผูกขาดข้อมูลข่าวสารขององค์การภาครัฐมีลักษณะที่เป็นเผด็จการ และไม่ยอมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

5. การที่มีระบบราชการแข็งแกร่ง ทำให้เกิดการเกรงกลัวต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบที่ยากแก่ การเปลี่ยนแปลง

ส่วนปัญหาของระบบราชการ ปัจจุบันพบว่า การปฏิบัติงานและการบริหารงานในหน่วยงานของภาครัฐ มิได้มีประสิทธิภาพหรือ ประสิทธิภาพเท่าที่ควร การดำเนินงานของหน่วยงานนั้นมีลักษณะซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจและเต็มไปด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่มีไว้เพื่อควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่และประชาชนผู้มารับบริการ จนทำให้ใช้เวลา ในการปฏิบัติงานที่ยาวนานกว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ทำให้หน่วยงานขาดความคล่องตัว อีกทั้งระบบ การจัดการและการดำเนินงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเป็นเรื่องที่ยุ่งยากและใช้เวลานาน เหตุการณ์ในลักษณะนี้ เรียกว่า ความล่าช้าในการปฏิบัติราชการ ซึ่งส่วนใหญ่ถูกมองว่ามีสาเหตุ มาจากข้าราชการใช้อ้างอิงในการ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบให้ถูกต้องเป็นสำคัญ เพื่อให้ตนเอง นั้นพ้นจากคำกล่าวหาไว้ก่อน จากผลการปฏิบัติงาน ที่ล่าช้าจนทำให้การบรรลุวัตถุประสงค์ของ หน่วยงานในการให้บริการแก่สังคม ประชาชน และหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องผดพิ้นไป ส่งผล กระทบโดยตรงต่อพันธกิจของหน่วยงาน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่น่าไปสู่ความล้มเหลว เลื่อม ประสิทธิภาพและทำลายความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อระบบราชการของไทยจนหมดสิ้น (วิชาญ สัตย์คำ, 2559)

ตัวอย่างปัญหาการ/แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันของระบบราชการ

ปัญหาเรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นปัญหาหลักและเรื้อรังที่ สะสมมานาน ไม่อาจแก้ไขได้อย่างรวดเร็วและเบ็ดเสร็จ ทำให้ภาพลักษณ์ของระบบราชการ ไทยติดอยู่กับปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันอย่างแยกไม่ออก

จากปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันดังกล่าวมานี้ จึงมีแนวทางแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน ภายในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งแต่ละหน่วยงานควรทำเองได้ ควรประกอบด้วยวิธีการป้องกัน ดังต่อไปนี้คือ

1. ปรับปรุงระเบียบกฎเกณฑ์ของการให้บริการประชาชนให้เรียบง่าย ลดโอกาสที่ ข้าราชการจะใช้อำนาจเพื่อการคอร์รัปชัน

2. การจับตามดูเพื่อประเมินพฤติกรรมคอร์รัปชันอย่างเป็นระบบในหน่วยงานที่มีการร้องเรียนเรื่องการคอร์รัปชันหนาหู หรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้น อาจใช้ทั้งระบบจัดตั้งกล้องถ่ายวิดีโอ และการใช้สายสืบภายในโดยมิบอกเล่าให้ข้าราชการทราบหัวหน้าสำนักงานจะต้องหาตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้

3. จับตามดูพฤติกรรมของระดับหัวหน้างาน ซึ่งจากประสบการณ์ของประเทศต่าง ๆ พบว่า ข้าราชการระดับหัวหน้ามีแนวโน้มจะคอร์รัปชันสูง แล้วจึงหาวิธีการอันเดียวกัน จับตามดูพฤติกรรมของข้าราชการระดับรองลงมา เป็นต้น (หนุ่มหน้ามน คนหน้าลาว, 2553)

สรุป

ระบบราชการคือองค์กรใดๆ ที่ประกอบด้วยหลายแผนก โดยแต่ละหน่วยงานมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจ ระบบราชการอยู่รอบตัวเรา ตั้งแต่หน่วยงานของรัฐ สำนักงาน ไปจนถึงโรงเรียน จากสิ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้ามาทำให้ผู้ที่ศึกษาได้รู้วาระบบราชการนั้นนับว่าเป็นระบบที่สำคัญในหน่วยงานต่างๆ เพื่อจะทำให้สังคมความเป็นอยู่ดีขึ้น มีกฎ มีระเบียบที่ชัดเจน และเป็นระบบที่คอยสร้างโครงสร้างให้ระบบราชการนั่นเอง และการบริหารระบบราชการ มีวัตถุประสงค์คือการให้บริการสาธารณะ (Public Services) ซึ่งครอบคลุมถึงการอำนวยความสะดวก การรักษาความสงบเรียบร้อย ตลอดจนการพัฒนาประชาชนและประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ซึ่งระบบราชการจะยึดหลักความมีเหตุมีผล ถูกต้องตามกฎหมายโดยยึดการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และนโยบายต่าง ๆ มีการแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน อาศัยความรู้ความสามารถหรือระบบคุณธรรมในการบริหารระบบราชการ มีการพัฒนาข้าราชการด้วยการฝึกอบรมให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน และมีกฎเกณฑ์ที่มีความเป็นมาตรฐานในการบังคับใช้อย่างเสมอภาค

เอกสารอ้างอิง

ข้อมูลความรู้ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ งานฝ่ายบุคคล HR HRM. (2565).

ความหมายของระบบราชการ. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566 จาก

<https://www.thaihrwork.com/ความหมายของระบบราชการ/>

จารุพงษ์สกุล จิณะโชติกุล. (2550). ความรู้เกี่ยวกับราชการไทยและการเป็นข้าราชการ. น่าน:

วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน.

วิชาญ สัดขำ. (2559). การบริหารแบบระบบราชการกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของ

ข้าราชการและพนักงาน อำเภอฟนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์รัฐ

ศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกริก.

สถาพร วิชัยรัมย์. (2564). การพัฒนาระบบราชการไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2566 จาก

[dhttps://pa.bru.ac.th/2021/10/08/development-bureaucracy/](https://pa.bru.ac.th/2021/10/08/development-bureaucracy/)

หนุ่มหน้ามน คนหน้าลาว. (2553). ปัญหาของการบริหารราชการไทยและแนวทางการแก้ไข.

เรียกใช้เมื่อ 8 มีนาคม 2566 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/387212>

Max Weber. (1974). ทฤษฎีระบบราชการ. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566 จาก

[https://kantacandidate.blogspot.com/2012/02/bureaucracy-max-](https://kantacandidate.blogspot.com/2012/02/bureaucracy-max-weber.html)

[weber.html](https://kantacandidate.blogspot.com/2012/02/bureaucracy-max-weber.html)

บทวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องแนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยใน
สองทศวรรษหน้าสู่วิถีปฏิบัติในสังคมไทย*

RESEARCH ANALYSIS, TREND IN SANGHA'S ROLE TOWARDS THAI
POLITICS IN THE NEXT TWO DECADES TO PRACTICE
IN THAI SOCIETY

เกษรา ผาทอง¹ และ ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์²

Ketsada Phathong¹ and Thirapat Serirangsan²

¹มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ²มหาวิทยาลัยรังสิต

¹Mahamakut Buddhist University, Thailand, ²Rangsit University, Thailand

Corresponding author E-mail: tanedphols@gmail.com

Received 4 February 2023; Revised 12 February 2023; Accepted 23 February 2023

บทคัดย่อ

บทวิเคราะห์งานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” เป็นการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการ “ญาณวิทยา” ใช้คำถามเชิงระเบียบวิธีวิทยาบงานฐานคิดปรัชญาพื้นฐานการวิจัย และทฤษฎีอธิบายความรู้ที่ได้ว่าเป็นจริงตามกระบวนการค้นพบทางเลือกหรือปรากฏการณ์นิยม โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีขอบข่ายของการศึกษาซึ่งเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้เขียนได้ประเมินงานวิจัยแล้วว่ามีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยจึงได้นำมาถอดบทวิเคราะห์สู่การสังเคราะห์ ตกผลึกเป็นข้อสรุป นำมาสู่การใช้ปฏิบัติจริงในสังคมไทยด้วยวิธีนัยหรืออุปนัยหรือผสมผสานกัน

คำสำคัญ: บทวิเคราะห์งานวิจัย, บทบาทพระสงฆ์, การเมือง, วิถีปฏิบัติ, สังคมไทย

* เกษรา ผาทอง และ ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2566). บทวิเคราะห์งานวิจัยเรื่องแนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้าสู่วิถีปฏิบัติในสังคมไทย, 1(1), 44-61.

Ketsada Phathong and Thirapat Serirangsan. (2023). Research Analysis, Trend in Sangha's Role Towards Thai Politics in The Next Two Decades to Practice In Thai Society. Journal of Interdisciplinary Social Development. 3(1), 44-61.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.4>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

Abstract

The Research Analysis “Trend in Sangha’s Role towards Thai Politics in the Next Two Decades” is the quest for knowledge through "epistemology" using methodological questions based on fundamental philosophy of research. And theories explain the knowledge that is true based on alternative paradigms or phenomena. This research has the scope of study which is based on research methodology of qualitative research. The author has evaluated the research that is consistent with the actual situation in Thai society, so it was taken to analyze the synthesis. Crystallization is the conclusion. It leads to practical application in Thai society by deductive or inductive or mixed methods.

Keyword: Research Analysis, Sangha’s Role, Politics; Practice, Thai Society

บทนำ

ความหลากหลายทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิต และพันธุกรรมทั้งหมดที่ปรากฏอยู่ในโลกนี้มี ความหมายกว้างครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นภายในของ สิ่งมีชีวิต ระหว่างสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวกัน ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่างชนิดที่อยู่รวมกันสามารถบ่งชี้ ความอุดมสมบูรณ์ได้จากจำนวนและชนิดของสิ่งมีชีวิต (วิสุทธิ ไบไม้, 2538) เปรียบเทียบกัน กับพฤติกรรมของมนุษย์ที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของความแตกต่างทาง ดวงจิต* นำมาซึ่งวิถีปฏิบัติที่แตกต่าง

การกำเนิดพุทธะนำมาซึ่งการก่อเกิดลัทธิความเชื่อทางด้านศาสนาเป็นปรากฏการณ์ทาง ปรัชญาด้านความคิดสู่แนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบ “พุทธศาสนา” พุทธกาลสมัยล่วงแล้ว

* ดวงจิตคือคลื่นพลังงาน จิตเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนแต่สามารถเรียนรู้ เพราะคลื่นจิตมีความรู้สึกและมีความคิด คลื่นพลังงานของจิตสามารถตัดสินใจในการเลือก จะเอาสิ่งนี้หรือจะเอาสิ่งนั้น ทำให้เกิดการสร้าง เหตุและการสร้างผลตามมาในการกระทำของจิต จึงทำให้จิตมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ คลื่นจิต เป็นสิ่งที่ไม่มีขอบเขต ไร้พรมแดนและกว้างใหญ่ไพศาล

2,600 ปี แห่งการดำรงอยู่หลังจากการตรัสรู้ธรรมของเจ้าชายสิทธัตถะเป็นพระพุทเจ้า การปกครองเชิงพุทธนั้น เริ่มมีขึ้นเป็นรูปธรรมสองเดือนนับจากวันที่พระพุทเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 แล้วพระอัญญาโกณฑัญญะได้เกิดดวงตาเห็นธรรมขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดเป็นพระสังฆรัตนะขึ้น

ศาสนาพุทธเข้าสู่ประเทศไทยหลังจากการทำสังคายนาครั้งที่ 3 ประมาณ พ.ศ. 235 พระเจ้าอโศกมหาราชได้ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่าง ๆ รวม 9 สายด้วยกัน ในส่วนของประเทศไทยเชื่อกันว่ามีคณะของสมณทูตซึ่งมีพระโสณเถระและพระอุตตรเถระเป็นหัวหน้าคณะเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นครั้งแรกและอาจมีคณะสมณทูตชุดอื่นๆ เข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในกาลต่อๆ มา จึงทำให้คนไทยโดยเฉพาะพระมหากษัตริย์ไทยยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, ม.ป.ป.)

จะเห็นได้ว่าผู้มีบทบาทสำคัญในการประกาศพระพุทธศาสนาคือ “พระสงฆ์” เพราะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 กว่าปี (Jerrold Schecter, 1967) ความเข้าใจที่ว่า พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาคือผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบำเพ็ญพรตภาวนาอยู่แต่ในอารามนั้น ในความเป็นจริง พระสงฆ์มีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับคฤหัสถ์อยู่เสมอ เพราะปัจจัยการดำรงชีพของพระขึ้นอยู่กับชาวบ้าน ดังพระบาลีที่ว่า “ปรปฏิกพธา เม ชีวิกา” แปลว่า การเลี้ยงชีพของเรา (พระ) เนื่องด้วยผู้อื่น ด้วยชีวิตที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่เป็นชาวบ้านหรือคฤหัสถ์นี้เอง จึงเป็นความจริงที่ต้องยอมรับว่า พระสงฆ์ไม่ได้หนีไปจากสังคมแต่ประการใด ดังนั้น บทบาทหน้าที่ที่สำคัญ คือ การตอบแทนแก่ชาวบ้าน ซึ่งการตอบแทนแก่ชาวบ้านนั้น พระสงฆ์จะตอบแทนอย่างไร แคไหน จึงจะเหมาะสม พอดีและพองาม (ภูริพัฒน์ หอมแก้ว, 2565) ความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ดังกล่าวเรียกได้ว่าเป็นบทบาทหน้าที่หลักต้องปฏิบัติตามในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์พระพุทธศาสนาก็มีความเจริญมั่นคงการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ที่ตื้นนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิด ซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆ รับผิดชอบ ตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ (วรรณไชย มะยงค์, 2558)

โดยเฉพาะด้าน 3 ของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งเป็นการกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมแล้วก็นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์ การเผยแพร่ธรรมด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวิทยุทัศน์การกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติ การจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดโครงการ บวชนЕКขัมมจาริณี (ชีพรามณ์) การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ การจัดพิธีแสดงตนเป็น พุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรมในวันฉัฆมสวนะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)” “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน” “การอบรมครูจริยศึกษา” “การส่งเสริมหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม” “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์” เช่น โครงการอุทยานการศึกษาในวัด โครงการสวนสมุณไพรในวัด โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬาโครงการวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้น (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554)

ที่นี้ ประเด็นสำคัญมีอยู่ว่า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ดังกล่าวส่วนมากจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณประโยชน์ให้สังคมประเทศชาติ จะเข้าไปมีอำนาจการตัดสินใจเลือกตั้งทางการเมืองได้อย่างไร และก็มีคำถามต่อไปอีกว่า เมื่อเข้าไปยุ่งเกี่ยวแล้วจะได้ประโยชน์อะไร เพราะทุกๆ ที่กฎหมายบ้านเมืองก็กำหนดไว้ชัดเจนว่า พระสงฆ์เป็นบุคคลธรรมดา เพียงแต่มีกรอบวิถีทางดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากพลเมืองทั่วไป ถึงแม้เป็นบุคคลที่ต้อง

ดำรงชีวิตอยู่ด้วยปัจจัยสี่แต่ด้วยความศรัทธาต่อคุณธรรมอันยิ่งในศาสนา จึงต้องยอมละความสุขแบบชาวโลกมาแสวงหาธรรมที่เหนือโลกและท้ายที่สุดก็ย้อนกลับมาให้คุณประโยชน์ต่อสังคมไทยอยู่ดังเดิม ฉะนั้นบทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสังคมประเทศชาตินั้นเป็นที่ประจักษ์ให้เห็นมาทุกยุคสมัยว่าท่านมีคุณูปการมากจนเกินที่จะพรรณนาได้ ตั้งแต่การรักษาความเป็นชาติไทยเคียงคู่มาพร้อมกับสถาบันพระมหากษัตริย์ การสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม ส่งเสริมให้สังคมมีความร่มเย็น เป็นต้น แต่เมื่อพิจารณาในอีกมุมหนึ่งพระสงฆ์เกือบจะถูกกลืนจากสังคมไทย หากจะกล่าวไปแล้วในรัฐธรรมนูญได้มีบทบัญญัติใดที่จะส่งเสริม หรือรับรองสถานะสงฆ์ให้มีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป ทั้งๆ ที่อยู่ในสถาบันศาสนาอันเป็นสถาบันหลักของประเทศ ในทางกลับกันต้องถูกจำกัดสิทธิหลายประการในทางกฎหมาย เช่น สงฆ์ไม่ได้รับสิทธิเข้าร่วมพิจารณาออกกฎหมาย ไม่ได้รับสิทธิในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยจะเห็นจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 106 (2) บัญญัติว่า “บุคคลผู้มีลักษณะต่อไปนี้ในวันเลือกตั้ง เป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิเลือกตั้ง คือ เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช”

บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวเบื้องต้นจะเห็นได้ว่า พระภิกษุสงฆ์นั้นมี 2 ฐานะคือฐานะพลเมืองของรัฐต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายของรัฐเช่นเดียวกับพลเมืองทั่วไป นอกจากพระภิกษุจะถูกจำกัดสิทธิในบางส่วนแล้ว สิทธิในบางส่วนยังไม่เกินไปกว่าพลเมืองทั่วไป ดังบทบัญญัติรัฐธรรมนูญในหมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 38 พระภิกษุสงฆ์ก็อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของรัฐธรรมนูญเสมือนกับพลเมืองทั่วไปที่นับถือในทุกศาสนา ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของพลเมืองและไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนในการใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวตามวรรคหนึ่ง บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครองมิให้รัฐกระทำการใดๆ อันเป็นการรอนสิทธิหรือเสียประโยชน์อันควรมิควรได้เพราะเหตุที่ถือศาสนา นิกายของศาสนา ลัทธินิยมในทางศาสนา หรือปฏิบัติตามศาสนาบัญญัติหรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือแตกต่างจากบุคคลอื่น” ส่วนฐานะที่สองต้องอยู่ภายใต้กรอบพระธรรมวินัยสงฆ์และต้องไม่ขัดต่อกฎหมายคณะสงฆ์ซึ่งฝ่ายบ้านเมืองได้บัญญัติเพื่อให้การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยป้องกันบุคคลผู้ไม่สุจริตอาศัย

ร่มเงาพระพุทธศาสนาหาประโยชน์ใส่ตน อันเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธาของชุมชน และเป็นการส่งเสริมสถาบันสงฆ์อันเป็นสถานที่สำคัญต่อการดำรงอยู่ของศาสนา เนื่องจากพระภิกษุเป็นตัวแทนของศาสนาในฐานะองค์พระสังฆรัตนะซึ่งเป็นที่เคารพบูชา จึงมีความพิเศษแตกต่างจากพลเมืองทั่วไป (กัรรุณิ กิตติยาศัย, 2556) เพราะด้วยความศรัทธาจึงทำให้พระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวทางด้านจิตใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งทางการเมืองหรือแม้แต่การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ทว่าการเมือง (Politics) เป็นเรื่องของ การต่อสู้เพื่อการมีอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority) หรือความขัดแย้ง (Conflict) (David Easton, 1960) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการทางสังคมในรูปของกิจกรรมที่มีทั้งการแข่งขันและการร่วมมือ และการใช้อำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในระดับบุคคล กลุ่มคนต่อ กลุ่มคน และสังคมต่อสังคม (Wolin, 1960) อย่างไรก็ตามในสภาพของความเป็นจริงการเมือง กลับกลายเป็นเรื่องของอิทธิพลและผู้ทรงอิทธิพลหรือผู้ที่สามารถได้รับหรือกอบโกยสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ในสังคม อันได้แก่ อำนาจ ความเคารพนับถือ ความนิยมชมชอบความยุติธรรม ความอยู่ดีกินดี ความมั่นคง ชำนาญ และความรอบรู้ได้มากที่สุด (Lasswell, D. Harold & Kaplan, Abraham, 1970) ชีวิตกับการเมืองเกี่ยวข้องกันเพราะการเมืองเข้ามามีอิทธิพลต่อชีวิตของมนุษย์ทุกคน กล่าวคือผลการบริหารของรัฐบาลไปสู่การพัฒนาบ้านเมืองเพื่อความอยู่ดีกินดี มีสุขของประชาชน ชีวิตกับการเมืองจึงมีปฏิสัมพันธ์กัน (สัญญา เคนาภูมิ, 2560) ซึ่ง อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า รูปแบบการปกครองใดก็ตามที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมถือเป็นรูปแบบที่ดี ในขณะที่รูปแบบการปกครองที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวกนั้นเป็นรูปแบบที่ไม่ดี ฉะนั้นเพื่อป้องกันมิให้ผู้มีอำนาจทางการเมืองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนและพวกพ้อง นักปรัชญาการเมืองจึงเห็นว่า ประชาชนจึงเป็นผู้มีสิทธิ์ที่จะเป็นผู้กำหนดตัวผู้ปกครอง รูปแบบการปกครองนี้ เรียกว่า “ระบอบประชาธิปไตย” (Copelend, L. & Lawrence, L. (Eds.), 1985) อย่างไรก็ตามระบอบประชาธิปไตยอาจมองได้ 3 มิติด้วยกัน ได้แก่ มิติอุดมการณ์ทางการเมือง มิติ รูปแบบการปกครอง และมิติวิถีชีวิตของประชาชน ทั้งสามอย่างอาศัยหลักการแห่ง ระบอบประชาธิปไตย (Neumann, 1995 and Ranny, 1972) เช่น การยึดถือเหตุผล การเน้น

ความสำคัญของปัจเจกชน การถือรัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน การอาศัยความสมัครใจเป็นใหญ่ การยึดถือกฎเหนือกฎ การเน้นความสำคัญของวิธีการ การถือความเห็นพ้องต้องกันเป็นหลักในมนุษยสัมพันธ์ การถือสมภาพ หรือความเท่าเทียมกัน ขั้นมูลฐานของมนุษย์ ซึ่งออกมาในลักษณะของรูปธรรม ดังนี้ การควบคุมผู้วางนโยบายโดยประชาชนความเสมอภาคทางการเมือง เสรีภาพทางการเมืองหรือประสิทธิภาพในการควบคุมโดยประชาชน ยึดเสียงส่วนมาก อำนาจอธิปไตย (อำนาจสูงสุด) มาจากพลเมือง การเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี ผู้นำมีความรับผิดชอบการสนับสนุนระบบพรรคการเมืองหลายพรรค การไม่กีดกันการมีส่วนร่วมทางการบริหารการปกครองการส่งเสริมครรลองทัศน์คติแบบประชาธิปไตย เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์ การรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

ด้วยเหตุผลนานาประการที่กล่าวมาในเบื้องต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มนโยบายพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” งานวิจัยเรื่องดังกล่าวเป็นของโครงการวิจัยพุทธศาสนศึกษาของศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี พ.ศ.2557 โดยพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิตฺยบุญญากร), รศ.ดร. เป็นผู้วิจัย ซึ่งผู้เขียนได้ประเมินงานวิจัยแล้วว่ามีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย จึงได้นำมาถอดบทวิเคราะห์สู่การสังเคราะห์ ตกลงลึกเป็นข้อสรุป นำมาสู่การปฏิบัติจริงในสังคมไทยด้วยวิธีนัยหรืออุปนัยหรือผสมผสานกัน โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นปรัชญาพื้นฐานการวิจัยตามกระบวนทัศน์ทางเลือกหรือปรากฏการณ์นิยมอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ให้ความสำคัญแก่วิธีการที่ทำให้นักวิจัยและผู้ที่ถูกศึกษามีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อย่างไรก็ตามทุกกระบวนทัศน์ของการศึกษาวิจัยต่างมีทั้งจุดเด่นและจุดด้อยในตัวเอง ทั้งนี้งานวิจัยจะมีรูปแบบและแนวทางการแสวงหาความรู้แบบใดทางผู้เขียนจะได้อธิบายขยายความเป็นลำดับต่อไป

บทวิเคราะห์

บทวิเคราะห์งานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มนโยบายพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” เป็นการแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการ “ญาณวิทยา” (Epistemology /Methodology) คำถามเชิงระเบียบวิธีวิทยาบงกฏานคติปรัชญาพื้นฐานการวิจัย และทฤษฎีที่อธิบายความรู้ที่ได้

ว่าเป็นจริงตามกระบวนการค้นคว้าหรือปรากฏการณ์นิยมอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยงานวิจัยชิ้นนี้มีขอบข่ายของการศึกษาซึ่งเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ตามประเด็นของกระบวนการศึกษาวิจัยในเล่มตามลำดับของการวิจัย ดังต่อไปนี้

บทวิเคราะห์ : ชื่อเรื่อง (Title)

ประเด็นเรื่องของหัวข้องานวิจัยนั้น มีข้อจำกัดอันนำไปสู่การครอบคลุมในประเด็นเรื่องที่ต้องการศึกษา ซึ่งหัวข้อที่ตั้งจะต้องประกอบด้วย 1. สะท้อนเรื่องที่วิจัยหรือไม่ 2. กระชับหรือไม่ 3. มีการระบุตัวแปรที่สำคัญหรือไม่ 4. มีการระบุประชากรที่ศึกษาหรือไม่ 5. มีการระบุสถานที่ศึกษาหรือไม่ 6. สะท้อนแนวทางวิธีการศึกษาและวิเคราะห์หรือไม่

ชื่องานวิจัย “แนวโน้มบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” นั้น ทางผู้เขียนได้สรุปบทวิเคราะห์ไว้เป็นประเด็น ดังนี้

1) แนวโน้มหรือทิศทางที่กำหนดว่าบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทย อันนี้เป็นประเด็นที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองไทยในรอบที่ผ่านมา ซึ่งได้มีพระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม ในบางครั้งมีการเข้าไปเป็นแกนนำในการประท้วง

2) คำว่า “ในสองทศวรรษหน้า” อันนี้ยังคลุมเครือ ซึ่งบางครั้งทำให้ผู้ที่สนใจศึกษาต้องเข้าไปสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมว่า สองทศวรรษหน้านั้นคืออะไร ฉะนั้นควรกำหนดเป็นประเด็นที่ชัดเจนเลยว่า สองทศวรรษหน้า คือ พ.ศ.2556-2576

บทวิเคราะห์ : บทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อมีองค์ประกอบ คือ 1. มีการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวัตถุประสงค์ ระเบียบวิธี ผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะหรือไม่ 2. มีจำนวนคำและความยาวที่เหมาะสมหรือไม่ 3. กระชับและชัดเจนหรือไม่ 4. สะท้อนเรื่องที่ศึกษาหรือไม่

บทคัดย่อของงานวิจัยชิ้นนี้ยังขาดในเรื่องของความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาและวัตถุประสงค์ประกอบอื่นๆ นั้น ทางผู้วิจัยได้เอามานำเสนอครบตามรูปแบบที่กำหนดในเบื้องต้น

บทวิเคราะห์ : ปัญหาการวิจัย (Research Problem)

ประเด็นการวิเคราะห์ปัญหาการวิจัย ประกอบด้วย 1. ปัญหาการวิจัยมีเขียนไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ 2. มีข้อสนับสนุนความเป็นมาความสำคัญหรือความรุนแรงของปัญหาหรือไม่ 3. มีการกล่าวถึงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องหรือไม่ 4. มีการระบุตัวแปรหรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่จะศึกษาหรือไม่ 5. มีการระบุธรรมชาติของประชากรที่ศึกษาหรือไม่ 6. มีการมองปัญหาภายใต้บริบทของกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เหมาะสมหรือไม่ 7. ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการศึกษาปัญหานี้มีความสำคัญอย่างไร

จากประเด็นปัญหาการวิจัยในเรื่องดังกล่าวนั้น ยังมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการวิจัยที่ยังไม่เป็นไปตามขั้นตอน กล่าวคือ ก่อนที่จะนำเข้าบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทย ควรจะศึกษาในเรื่องของพระสงฆ์กับการเมืองตามที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีรูปแบบและแนวปฏิบัติอย่างไร เป็นข้อแรก และค่อยศึกษาบทบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในอดีตและปัจจุบัน จะได้ไล่ลำดับความสำคัญและความเป็นมาได้อย่างถูกต้อง

บทวิเคราะห์ : วัตถุประสงค์การวิจัย (Purpose, Objective, Aim)

วัตถุประสงค์นี้มีความสำคัญเพราะเปรียบเสมือนเป็นแผนที่นำทางทั้งหมดของงานวิจัยที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะต้องพิจารณาว่า 1. มีความเหมาะสมกับเรื่องที่วิจัยหรือไม่ 2. เขียนชัดเจนหรือไม่ว่าผู้วิจัยมีแผนจะทำอะไร จะเก็บข้อมูลจากใคร ที่ไหน

จากประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัย ยังมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการวิจัยที่ยังไม่เป็นไปตามขั้นตอน กล่าวคือ น่าจะศึกษาข้อมูลปฐมภูมิก่อน จึงค่อยศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ตัวอย่างเช่น วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์กับการเมืองไทย 2) ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งสองข้อนี้น่าจะสลับกัน เพราะก่อนที่จะกำหนดประเด็นศึกษาพระสงฆ์กับการเมืองไทย ต้องศึกษาข้อมูลปฐมภูมิคือข้อมูลของพระสงฆ์ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

บทวิเคราะห์ : คำจำกัดความ (Definition)

องค์ประกอบของคำจำกัดความที่จะทำให้เข้าใจในบริบทของชื่อเรื่องงานวิจัยที่จะต้องประกอบด้วย 1. มีการให้ความหมายตัวแปรสำคัญๆ ในเชิงปฏิบัติการที่สอดคล้องกับความหมายเชิงทฤษฎี 2. มีการให้ความหมายตัวแปรสำคัญครบถ้วน

จากการพิจารณาคุณค่าจำกัดความของงานวิจัยดังกล่าว ยังคงคลุมเครือในการแยกประเด็นในคำจำกัดความแต่ละประเด็น อย่างเรื่องของคำว่าแนวโน้ม ผู้วิจัยได้นำมารวมกันกับทศวรรษ ซึ่งบางครั้งทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน น่าจะแยกออกไปตามหัวข้องานวิจัย ส่วนคำจำกัดความอื่นๆ ไม่มีปัญหา

บทวิเคราะห์ : การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of literature)

ประเด็นเรื่องของการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต้องมีการศึกษาที่ครอบคลุมหลากหลายประเด็น เช่น 1. เป็นการศึกษาอย่างกว้างขวางลึกซึ้งเกี่ยวข้องและครอบคลุมตัวแปรต่างๆ 2. นำเสนอต่อจากบทนำและปัญหาการวิจัยหรือไม่ 3. ให้ความรู้เกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่ ช่องว่างของความรู้ และบทบาทของงานวิจัยเรื่องนี้ในการขยายหรือทดสอบความรู้หรือไม่ 4. มีการใช้ข้อมูลทั้งเชิงทฤษฎีและงานวิจัยหรือไม่ 5. แหล่งอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นปฐมภูมิ หรือทุติยภูมิ มีความเป็นปัจจุบันหรือไม่ 6. แหล่งอ้างอิงสำคัญหรือข้อมูลสำคัญ มีการกล่าวไว้ถึงครบถ้วนหรือไม่ 7. การเขียนเรียงเป็นลำดับต่อเนื่องหรือไม่ น่าอ่าน น่าติดตามหรือไม่ 8. การเขียนเรียบเรียงใหม่โดยใช้ภาษาตนเอง หรือเป็นการคัดลอกคำพูดมาจากแหล่งปฐมภูมิโดยตรง 9. สะท้อนอคติของผู้วิจัยหรือไม่ 10. มีการเขียนเชิงวิพากษ์ เปรียบเทียบหรือไม่ 11. มีการสรุปสถานภาพองค์ความรู้ในหัวข้อนั้น State of the art หรือไม่

จากการวิเคราะห์งานวิจัยแล้วนั้น ประเด็นเรื่องของการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของงานวิจัยเรื่องดังกล่าวได้กำหนดบทที่ 2 เป็นการศึกษา “บทบาทพระสงฆ์กับการเมืองในประเทศไทยศรีลังกา พม่า และกัมพูชา” ซึ่งทางผู้เขียนเองมองว่าประเด็นยังไม่ครอบคลุม น่าจะกำหนดเป็น “เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง” แล้วค่อยศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการนับถือพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์มีบทบาททางการเมือง จะทำครอบคลุมทุกประเด็นในบทที่ 2 ซึ่งจากการพิจารณาภาพรวมแล้ว เนื้อหาประกอบด้วย แนวคิด คำว่าบทบาท คำว่าพระสงฆ์

ตลอดถึง วิธีพระสงฆ์กับการเมืองในประเทศศรีลังกา พม่า และกัมพูชา ยังไม่ได้มีบทพจนานานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งยังทำให้ไม่เห็นข้อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่ทำ ดังนั้นน่าจะมีการสลับเปลี่ยนหัวข้อบทที่ 2 ใหม่

บทวิเคราะห์ : กรอบแนวคิดทฤษฎี

การที่จะสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ประการแรกที่สำคัญเลยก็คือ การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้พิจารณาว่า 1. มีการระบุกรอบแนวคิดทฤษฎีอย่างชัดเจนหรือไม่ 2. แนวคิด ทฤษฎี สอดคล้องเหมาะสมกับเรื่องที่ศึกษาหรือไม่ 3. ให้ความหมายของตัวแปรสำคัญอย่างชัดเจนหรือไม่ 4. สมมุติฐานได้มาจากกรอบแนวคิดทฤษฎีหรือไม่ 5. มีการระบุข้อความแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหรือไม่ 6. การใช้แนวคิด ทฤษฎี มีความสม่าเสมอตลอดงานวิจัยหรือไม่ 7. ทฤษฎีที่ใช้มาจากสาขาวิชาใด หรือเป็นแนวคิดที่เกิดจากการผสมผสานงานวิจัยและทฤษฎีต่างๆ

กรอบแนวคิดทฤษฎีเป็นต้นแบบหรือกระบวนกรขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย จากการพิจารณางานวิจัยเรื่องดังกล่าวแล้วนั้นมีการกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ดำเนินการเชื่อมโยงเป็นขั้นตอนให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจมากยิ่งขึ้น แต่ที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนก็จะเป็นการที่ไม่การระบุว่าเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพราะในงานวิจัยชิ้นนี้มีหลายกรอบแต่ไม่มีกรอบไหนระบุว่าเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีการวิจัย แต่ผู้เขียนพอมองและเข้าใจ แล้วถ้าเป็นประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนกรของการวิจัยอาจจะสับสนว่าทำไมไม่มีการกรอบแนวคิดทฤษฎีการวิจัย อันนี้ต้องให้กำหนดและนำขอบข่ายทั้งหมดที่ต้องการศึกษาให้ครอบคลุมทั้งด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ต้องการศึกษา

บทวิเคราะห์ : เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัยเปรียบเสมือนอาวุธในการทำมาหากิน เครื่องมือการวิจัยที่จะให้งานวิจัยออกมาดีนั้น จะต้องประกอบด้วย 1. มีการระบุเครื่องมือ แหล่งที่มา วัตถุประสงค์ลักษณะ จุดแข็ง จุดอ่อน ของเครื่องมือครบถ้วนหรือไม่ มีการให้เหตุผลเรื่องการเลือกเครื่องมือหรือไม่ 2. เครื่องมือที่ใช้เหมาะสมกับตัวแปรที่ศึกษา ประชากรหรือไม่ 3. มีวิธีการใช้เครื่องมือกับตัวอย่างทุกคนเหมือนกันหรือไม่ 4. ได้รายงานความตรงของเครื่องมือหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ 5. ได้

รายงานค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือหรือไม่ว่าอย่างไร ค่าเท่าไร ยอมรับได้หรือไม่ 6. ถ้าผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเอง มีการอธิบายที่มา/แนวคิดของการสร้างเครื่องมืออย่างไร ขั้นตอนเป็นอย่างไร ค่าความตรงและค่าความเชื่อมั่นเท่าไร ยอมรับได้หรือไม่ 7. เครื่องมือแต่ละชนิดมีการควบคุมคุณภาพ วิธีการใช้ที่เหมาะสมหรือไม่

แบบสังเกต ใครสังเกต มีคู่มือไหม มีการฝึกหรือไม่ การสังเกตมีผลต่อการวิจัยไหม

แบบสัมภาษณ์ ใครสัมภาษณ์ ข้อความที่ใช้ ภาษา ระยะเวลา เหมาะสมหรือไม่

แบบสอบถาม เนื้อหาครอบคลุมหรือไม่ มีความชัดเจนหรือไม่ เป็นคำถามปลายปิด หรือปลายเปิด

เครื่องมือวัด ทำไมจึงใช้เครื่องมือ นั้น มีวิธีควบคุมความถูกต้องแม่นยำ และความไวของเครื่องมืออย่างไร

จากการพิจารณางานวิจัยเรื่องดังกล่าว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งทางผู้วิจัยได้กำหนดเป็นขั้นตอนไว้ครบตามกระบวนการ แต่เรื่องของการจัดวางนั้นน่าจะนำไปใส่ไว้ในบทที่ 3 เพื่อจะให้เกิดความชัดเจนยิ่งกว่าเดิม และควรระบุชื่อผู้เป็นกลุ่มให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ จะเป็นการสร้างความเข้าใจง่ายต่อผู้สนใจศึกษา

บทวิเคราะห์ : วิธีการรวบรวมข้อมูล Data collection procedure

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนั้น องค์ประกอบต้องพิจารณาว่า 1. ข้อมูลมีการรวบรวมอย่างไร 2. วิธีรวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสมกับการวิจัยหรือไม่ 3. มีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนสำหรับตัวอย่างทุกคนหรือไม่ 4. ใครรวบรวมข้อมูล ผู้รวบรวมข้อมูลมีความเหมาะสมหรือไม่ ได้รับการฝึกอบรมอย่างไร 5. ข้อมูลรวบรวมในสถานการณ์เช่นไร มีความกดดันไหม มีคนอื่นอยู่ในขณะเก็บข้อมูลไหม ผู้ให้ข้อมูลมีความเสี่ยงหรือไม่

จากการวิเคราะห์คุณภาพรวมของงานวิจัยแล้วนั้น การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงเอกสารเป็นส่วนให้ ส่วนการให้ทรัพยากรบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นเรื่องของการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งจากสถาบันการศึกษาไทย รวมถึงสถาบันการศึกษาต่างประเทศ ทำให้เข้าใจง่ายในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและคงไม่มีการบิดจรรยาบรรณในเรื่องของการคัดลอกข้อมูลเพราะได้มีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

ตลอดถึงการวิจัยไม่ได้มีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพราะผู้วิจัยเองก็เป็นพระสงฆ์อยู่แล้ว ทำให้งานวิจัยได้ข้อมูลที่ชัดเจนและนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับพระสงฆ์ไทยในอนาคต

บทวิเคราะห์ : การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis)

องค์ประกอบของการวิเคราะห์ข้อมูล คือ 1. เลือกใช้สถิติที่เหมาะสมหรือไม่กับระดับข้อมูลประชากร 2. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ หรือทดสอบสมมติฐานครบถ้วนหรือไม่ 3. มีการนำเสนอข้อมูลชัดเจนหรือไม่ นำเสนอรูปแบบต่างๆ หรือไม่ 4. ในการทดสอบสมมติฐานมีการกำหนดระดับความนัยสำคัญหรือไม่ 5. ถ้าใช้กราฟ ตาราง มีการนำเสนอที่เหมาะสม หรือไม่ ให้ข้อมูลเสริม เพื่อลดการบรรยายหรือไม่ มีชื่อตาราง หัวตารางที่ถูกต้องหรือไม่ ซ้ำซ้อนกับเนื้อหา การบรรยายในรายงานหรือไม่

จากการพิจารณาเนื้อหาทั้งหมด ตั้งแต่เครื่องมือการวิจัยรวมถึงวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีการเทคนิควิธีการนำข้อมูลมาพรรณาเนื้อหาประกอบบริบท ซึ่งผู้วิจัยเองได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลายโดยนำแนวคิดจากนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศมาเป็นกรอบในการอธิบาย จึงทำให้งานวิจัยมีความเป็นสิ่งที่นำไปสู่การบรรยายเนื้อหาประกอบทฤษฎีในหลากหลายมิติ

บทวิเคราะห์ : การอภิปรายผลและการสรุปผล (Discussion conclusion)

องค์ประกอบของการอภิปรายผลและการสรุปผล มีข้อควรพิจารณาว่า 1. มีการอภิปรายผลโดยแสดงเหตุผลของผลการวิจัยว่าทำไมจึงเกิดเช่นนั้นหรือไม่ 2. มีการนำผลการวิจัยอื่นแนวคิด ทฤษฎีที่อ้างไว้มาใช้ประกอบการอภิปรายผลหรือไม่ อย่างไร 3. สะท้อนให้เห็นว่าผลการวิจัยเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ เพราะเหตุใด 4. มีกาสรุปผลการวิจัยที่ชัดเจน ตอบคำถามการวิจัย หรือนำเสนอผลการทดสอบสมมติฐานหรือไม่ 5. มีการระบุจุดอ่อน หรือข้อจำกัด Limitation ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ ว่าอย่างไร ประโยชน์ของการวิจัยว่าอย่างไรเหมาะสมชัดเจนหรือไม่

การอภิปรายผลและการสรุปผลอันเกิดจากการศึกษารวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นำมาสู่การอภิปรายผลซึ่งเป็นลักษณะของการวิจัยที่ผู้วิจัยได้ดำเนินมาจนแล้วเสร็จยังขาดในเรื่องของการแบ่งของเขตของการอภิปราย เช่น ในบทที่ 5 ของงานวิจัยจะเป็น

เรื่องอชงแนวโน้มบบาทพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า ทางผู้เองเองว่ามันยังไม่ชัดเจนและครอบคลุม น่าจะกำหนดเป็นขั้นตอนออกมาเลยว่า บทที่ 5 เป็นอภิปรายผล สรุป และข้อเสนอแนะ จะให้งานวิจัยกระชับและชัดเจนแก่ผู้ศึกษามากขึ้นกว่าเดิม

บทวิเคราะห์ : ข้อบ่งชี้ ข้อเสนอแนะ (Implication, Recommendation)

องค์ประกอบของการนำเสนอข้อเสนอแนะนั้น ประกอบด้วย 1. มีการเสนอข้อบ่งชี้ในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสถาบันสงฆ์หรือไม่ 2. ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปว่าอย่างไร สอดคล้องกับงานวิจัยหรือไม่

จากการพิจารณางานวิจัยชิ้นนี้แล้ว ผู้เขียนมองว่าประเด็นที่ผู้วิจัยมุ่งหวังในการศึกษาข้อมูล จากนั้นนำมาสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ได้แนวทางตลอดถึงรูปแบบในการที่จะกำหนดบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยที่ควรจะทำแก่สมณสาธูป ที่เป็นไปตามพระธรรมวินัย ตามจารีตประเพณี ตลอดถึงตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ผู้วิจัยได้กำหนดเพื่อนำเสนอ

เมื่อพิจารณาแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแล้ว ได้ทำการสรุปและให้เป็นข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานราชการทั้งระดับชาติ องค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันสงฆ์ ตลอดถึงสื่อมวลชนในการนำเสนอให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ไม่ให้เกิดผลกระทบในการที่พระสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต

บทวิเคราะห์ : เอกสารอ้างอิง/บรรณานุกรม (Reference, Bibliography)

ประเด็นเรื่องของเอกสารอ้างอิง/บรรณานุกรมที่ต้องนำมาพิจารณา คือ 1. เอกสารอ้างอิงหรือบรรณานุกรมครอบคลุมเอกสารที่อ้างอิงในส่วนเนื้อหาหรือไม่ 2. เขียนตามรูปแบบที่กำหนดของแบบอ้างอิงนั้นๆ หรือไม่

จากการพิจารณาแล้วว่าเอกสารอ้างอิงทางผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งทางข้อมูลปฐมภูมิ ที่เป็นข้อมูลจากพระไตรปิฎก และข้อมูลปฐมภูมิที่เป็นข้อมูลจากแหล่งหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งครอบคลุมและเหมาะสมกับงานวิจัยที่ทำอยู่พอสมควร

บทวิเคราะห์ : อื่นๆ

จากการพิจารณาเนื้อหาทั้งหมดของงานวิจัยในเล่มจะเห็นได้ว่างานวิจัยมีเนื้อหาที่กระชับชัดเจน แต่ในบางครั้งเรื่องของการจัดระบบการนำเสนออาจจะยังไม่ชัดเจน แต่เรื่องของการใช้

ภาษาทำได้ถูกต้องสำหรับเรื่องที่ศึกษา มีการเขียนอธิบายเชิงวิชาการตลอดถึงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการที่เป็นที่ยอมรับ ที่สำคัญผู้วิจัยเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์ในเรื่องที่วิจัยที่ทำด้วย

สรุป

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง “แนวโน้มนโยบายพระสงฆ์กับการเมืองไทยในสองทศวรรษหน้า” โดยพระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุญยากร), รศ.ดร. เป็นผู้วิจัย ผู้เขียนมองเห็นแนวทางที่จะถอดบทเรียนจากงานวิจัยเรื่องนี้มาเป็นแนวทางการนำผลการวิจัยมาปฏิบัติจริงในสังคมไทย โดยเฉพาะประเด็นเรื่องของการปฏิบัติตนของพระสงฆ์เอง จะต้องทำหน้าที่อันพอเหมาะแก่สมณสาธูป โดยเฉพาะปัจจุบันรัฐบาลได้กำหนดนโยบายโดยการนำมิติทางศาสนา ร่วมแก้ไขปัญหาวิกฤตสังคมด้วยการส่งเสริมนำพลัง “บ ว ร” บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมสร้างสังคมคุณธรรม (กรมการศาสนา, 2560) โดยเฉพาะ “วัด” ซึ่งเป็นหน่วยกลางในการเชื่อม “บ้าน กับ โรงเรียน” ผู้แทนในส่วนของวัดก็คือ “พระสงฆ์” พระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ คือ 1) บทบาทในการเป็นที่ปรึกษา 2) บทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 3) บทบาทในการเป็นทูตสันติภาพ 4) บทบาทในการเชื่อมสมานความขัดแย้ง 5) บทบาทในการชี้แนะและชี้นำ 6) บทบาทในการช่วยเหลือกิจการบ้านเมือง 7) บทบาทในการตอบสนองนโยบายแห่งรัฐ 8) บทบาทในการต่อพลังต่ออำนาจรัฐ 9) บทบาทในการประทัวงผู้ปกครอง 10) บทบาทในการสนับสนุนพรรคการเมือง 11) บทบาทในการลงสมัครรับการเลือกตั้ง 12) บทบาทในการเป็นนักการเมืองนอกเหนือจากการที่คณะผู้ผ่านการเลือกตั้ง

หน้าที่ทั้งหมดที่ถอดจากงานวิจัยเบื้องต้นนั้น พระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ในการกล่อมเกลาสังคมด้วยจิตที่เป็นกลางหาแนวทางที่สันติวิธี (เกษฎา ผาทอง, 2559) อันทำให้ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครอง ที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมโดยตรงในกิจกรรมของรัฐและสร้างข้อตกลงร่วมกันของสังคม (Charnow, & Vallasi, 1993) อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อประชาชนทุกคน ด้วยความเสมอภาค (Bertrand, 1991) และยึดหลักพรหมวิหารธรรม ทั้งนี้ เพราะธรรมข้อนี้เป็นธรรมอันเป็นเครื่องอยู่อย่างประเสริฐเป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติจึงจะชื่อ

ว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อันหลักเลียงความขัดแย้งในสังคมไทยมีมาตั้งแต่ใน (พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ), 2557)

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (ม.ป.ป.). ประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาและองค์การศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย. ม.ป.ท.

กรมการศาสนา. (2560). แนวทางการดำเนินงานชุมชนคุณธรรมและขับเคลื่อนด้วยพลัง “บวร”. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กิริวุฒิ กิตติยาศัย. (2556). สิทธิเสรีภาพของพระภิกษุสงฆ์. ใน รายงานการฝึกอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย : สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

เกษฎา ผาทอง. (2559). ยุทธศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคมไทยภายใต้กระบวนการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา. วารสารธรรมทรรศน์, 16 (2), 263-264.

พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก (มหาบุญ). (2557). พรหมวิหาร : ธรรมแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งของสังคมไทย, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1 (2), 56.

พระภุชงค์ หอมแก้ว. พระสงฆ์กับการเมืองไทย. เรียกใช้เมื่อเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2564 จาก https://www.baanjomyut.com/library_2/buddhist_monks_in_thai_politics/

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรรณไชย มะยงค์. (2558). การบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยหลักทศพิธราชธรรมในจังหวัดชุมพร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และศิลปะ, 8(1), 352.

วิสุทธิ ใบไม้. (2538). สถานภาพความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สัญญา เคนาภูมิ. (2560). อิทธิพลของอรรถประโยชน์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อการตัดสินใจทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 5 (2), 22.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

Bertrand, D. J. (1991). Defining and Measuring Political, In Democracy and Human Rights in Developing Countries. London: Lynne Rienner.

Charnow, A. B. & Vallasi, G. A. (1993). "Democracy" in the Illustrated The Coliumbia Encyclopedia. (5th ed.). Edited by Babara A. Charnow, A. and George Vallasi. Coliumbia: Coliumbia University.

Copelend, L. & Lawrence, L. (Eds.). (1985). The World's Great Speeches. (2nd ed.) New York: Dover.

Easton, D. (1960). The Political System. New York : Alfred A. Knoff.

Jerrold Schecter. (1967). The new face of Buddha: Buddhism and Political power in Southeast Asia. London:Victor Gollancz LTD.

Lasswell, D. Harold & Kaplan, Abraham. (1970). Power and Society. New Haven : Yale University.

Neumann, S. (1995). Modern Political Parties. University of Chicago Press (December 1955).

Ranny, A. (1972). Essay on the Behavioral Study of Politics. Urbana: University of Illinois Press.

Wolin, S. (1960). Politics and vision : continuity and innovation in western political thought. New Jersey : Princeton.

ขบวนการทางการเมือง*

POLITICAL MOVEMENT

คิต วรณดี

Kid Varundee

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding author E-mail: dr.kidvarundee@gmail.com

Received 12 February 2023; Revised 25 February 2023; Accepted 27 February 2023

บทคัดย่อ

การศึกษาขบวนการทางการเมืองเป็นคำจำกัดความของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่หวังผลทางการเมืองและเกี่ยวข้องกับการทำงานไม่ว่าจะเป็นในด้านนโยบายสาธารณะหรือขั้นตอนการดำเนินนโยบายต่างๆของรัฐ ขบวนการทางการเมืองจึงเป็นอีกมิติหนึ่งของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของภาคส่วนต่างๆที่มาในรูปแบบของกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกัน โดยนักปรัชญาทางด้านรัฐศาสตร์ที่มีอยู่ทั้งในไทยและต่างประเทศที่พยายามเสนอแนวคิดทฤษฎีต่างๆเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุงขบวนการทางการเมือง รวมไปถึงกลุ่มคนและการใช้หลักการและวิธีการในการกดดันรัฐและขบวนการทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการนั้นก็คือผลประโยชน์ที่มากมายมหาศาล ซึ่งจะได้ทำการศึกษาต่อไป

คำสำคัญ: ขบวนการ, การเมือง

Abstract

The study of political movement is the definition of a group of people who come together to take action that is politically motivated and involves

Citation:

* คิต วรณดี. (2566). ขบวนการทางการเมือง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 1(1), 62-71.

Kid Varundee. (2023). Political Movement. Journal of Interdisciplinary Social Development. 3(1), 62-71.;

DOI: <https://doi.org/10.14456/jisdiadp.2023.5>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

work either in public policy or in the course of the implementation of state policies. Political movement is another dimension of political participation of various sectors that come in the form of a group of people who come together. By political science philosophers who exist both in Thailand and abroad who try to propose ideas and theories to improve the political process. Including groups of people and the use of principles and methods to pressure the state and political movements. In order to get what he wanted was a huge benefit. which will be studied further.

Keyword: Movement, Politics

บทนำ

ขบวนการทางการเมือง (Political Process) คือวิธีการใช้อำนาจจูงใจไทยเป็น ขบวนการระหว่างปัจจัยนำเข้าก่อให้เกิดผลผลิตออกมาเมื่อมีรัฐเกิดขึ้นย่อมมีขบวนการทางการเมือง คือกลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือคณะที่ร่วมกัน ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่ง มักเป็นทางการเมือง

ความหมายขบวนการทางการเมือง คือ เรื่องของการใช้อำนาจทางการเมืองการใช้อำนาจทางการเมืองเป็นสิ่งที่เก่าแก่สืบเนื่องกันมาช้านานขบวนการทางการเมืองนี้มีหลายวิธีหลายวิธีแตกต่างกันตามยุคตามสมัยโบราณสืบเนื่องกันมาช้านาน ขบวนการทางการเมืองนี้มีหลายวิธีแตกต่างกันตามยุคตามสมัยในสมัยโบราณ การเปลี่ยนมือการปกครองภายในประเทศระหว่างชนชั้นนำในชุมชนก็เป็นวิธีการใช้อำนาจทางการเมืองอย่างหนึ่ง บางชุมชนถือการสืบทอดอำนาจทางการเมือง เหมือนการสืบทอดในทรัพย์สิน บางสังคมการใช้อำนาจทางการเมืองต้องได้รับความยินยอมจากบรรดาสมาชิกของสังคม ชุมชนบางแห่งใช้ความรุนแรงและอำนาจบังคับเป็นแนวทางในการครอบครองอำนาจและใช้อำนาจนั้น ทุกวิธีดังกล่าวข้างต้นนั้นล้วนแล้วแต่เป็นขบวนการทางการเมืองทั้งสิ้น

ฉะนั้น ขบวนการทางการเมืองคือ กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อดำเนินการทางการเมืองและเรื่องราวที่เกี่ยวกับรัฐและการเกี่ยวข้องระหว่างรัฐ แต่คำว่าขบวนการทางการเมืองเป็นคำที่มี

ความหมายกว้างๆ โดยไม่ได้เจาะจงว่ากลุ่มที่ดำเนินการทางการเมืองนั้นคือกลุ่มใด เพราะกลุ่มที่ดำเนินการทางการเมืองนั้นมีอยู่หลากหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มก็มีบทบาทที่แตกต่างกันไป

ขอขยายคำว่า “ขบวนการทางการเมือง”

หลักการและวิธีการที่ขบวนการทางการเมืองใช้ในการดำเนินการทางการเมือง ในแต่ละกลุ่มก็จะมีหลักการและวิธีการที่แตกต่างกันไป แต่โดยรวมแล้วก็เพื่อกดดันรัฐบาล และรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มนั้นๆ อีกทั้งส่งเสริมให้เกิดประชาธิปไตยในสังคมหรือประเทศด้วย และคงไว้ซึ่งอำนาจของขบวนการทางการเมืองเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือรัฐบาล เพื่อใช้ในการต่อรองกับรัฐเพื่อนำนโยบายของกลุ่มตนไปสู่การดำเนินการให้เกิดเป็นนโยบายสาธารณะ

ส่วนขยายของวิชารัฐศาสตร์

จากความหมายของวิชารัฐศาสตร์ดังกล่าว จะพบว่ารัฐศาสตร์มีขอบข่ายการศึกษา และเนื้อหาที่กว้างขวางมาก เป็นการศึกษาสังคมทางการเมืองของมนุษย์ทั้งระบบซึ่งมีความสลับซับซ้อน อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ถึงประเด็นหลักของวิชานี้ ก็สามารถที่จะกำหนดขอบข่ายได้ดังนี้

1. รัฐศาสตร์ ศึกษาเรื่องรัฐ เป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงจุดเริ่มต้นของการก่อตั้งชุมชนทางการเมืองของมนุษย์ การจัดตั้งองค์กรทางการเมือง การดำเนินการทางการเมืองในชุมชนของมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับรัฐ หรือระหว่างรัฐกับรัฐ ตั้งแต่ครั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง เป็นการศึกษาวิเคราะห์ วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์ในเชิงการเมือง

2. รัฐศาสตร์ศึกษาเรื่องการเมือง โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์เรื่องอำนาจทางการเมือง อันได้แก่อำนาจอธิปไตยทั้ง 3 ข้อ คือ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ประเด็นของการศึกษา คือ ใครเป็นเจ้าของอำนาจ ใครเป็นผู้ใช้อำนาจ และใช้ได้อย่างไร การศึกษาตามขอบข่ายนี้จะเกี่ยวข้องไปถึง โครงสร้างทางการเมือง ระบบการเมือง สถาบันทางการเมือง และกิจกรรมทางการเมือง

3. รัฐศาสตร์ศึกษาทฤษฎีการเมือง เป็นการศึกษาในส่วนที่เป็นหลักการ, หลักคำสอน หรือแนวความคิดทางการเมืองที่นักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์ได้กล่าวไว้ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมหรือสนับสนุนให้การศึกษาวิชารัฐศาสตร์ในขอบข่าย ที่ 1 และ 2 ชัดเจนยิ่งขึ้น

4. รัฐศาสตร์ศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมือง เป็นการศึกษากฎธรรมชาติทางการเมืองของบุคคล ของกลุ่มบุคคล และขององค์กรทางการเมืองในระบบการเมืองต่างๆ ตามที่เป็นจริง (จักรกฤษณ์ จันทรดำ, 2533)

กล่าวโดยสรุปขอบข่ายของรัฐศาสตร์คือการศึกษารื่องการเมืองการปกครอง หรือเรื่องรัฐทั้งส่วนที่เป็นทฤษฎีและปรากฏการณ์

ทฤษฎีสำคัญของขบวนการทางการเมือง”

ขบวนการทางการเมืองเกิดจากที่กลุ่มบุคคลหลายกลุ่มมีจุดหมายเดียวกันคือเพื่อดำเนินการทางการเมือง กลุ่มต่างๆเช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ข้าราชการ และสื่อมวลชน ที่ออกมาเคลื่อนไหวกดดันรัฐบาลเพราะมีผลประโยชน์หรือส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินการนโยบายสาธารณะของรัฐบาล จึงเกิดเป็นขบวนการทางการเมืองเกิดขึ้น เช่น กลุ่มกบปส. กลุ่มนปช. เป็นต้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตยโดยมุ่งเน้นการเรียกร้องทางการเมือง เช่น การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้พ้นจากตำแหน่ง เป็นต้น ซึ่งการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนเป็นการรวมกลุ่มกันของประชาชนและกลุ่มคนที่มีเป้าหมายร่วมกันมาชุมนุมทางการเมือง จนเกิดกระบวนการขัดเกลาทางการเมืองจนมีอุดมการณ์เดียวกัน เมื่อประชาชนและกลุ่มคนมีอุดมการณ์หรือเป้าหมายร่วมกันแล้วจะนำไปสู่การจัดตั้งพรรคการเมือง (วิทยาชินบุตร, 2559)

ทฤษฎีของสำนักการระดมทรัพยากร เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงยุทธศาสตร์ระดับเครื่องมือของการปฏิบัติการ (Strategic - instrumental level of action) อธิบายถึงการเกิด ผลลัพธ์ ยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ตามบริบทของความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจ กับปฏิกิริยาที่มีต่อประเด็นความขัดแย้ง กล่าวได้ว่า ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960 การอธิบายของทฤษฎีนี้ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจากองค์กรแบบนาเดี่ยว (Single - actor models) ไปเป็นการจัดองค์กรมีโครงสร้างของการปรึกษาหารือ เกิดการจัดตั้งขบวนการของคนระดับล่างและมีการรวมกันเป็นองค์กรสหพันธ์ในระดับชาติ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดระเบียบองค์กรที่หลากหลายมากขึ้น

ทฤษฎีทางการเมือง

อริสโตเติลมองว่า “มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง” โดยได้ให้คำอธิบายไว้ว่า มนุษย์จะพัฒนาความเป็นมนุษย์ได้ก็ต่อเมื่อมารวมตัวกันเป็นสังคม เป็นเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ ในขณะที่สัตว์อื่น ๆ จะพัฒนาธรรมชาติที่แท้จริงของมันได้ก็ต่อเมื่อได้อาศัย ใช้ชีวิต และเจริญเติบโตในป่า เพราะเป็นสถานที่ที่มันจะได้พัฒนา เรียนรู้ธรรมชาติที่แท้จริงจากการกระทำ และกิจกรรมต่าง ๆ ของมัน หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “สัตว์จะพัฒนาไปสู่ความเป็นตัวตนที่แท้จริงของมันได้ก็โดย การอาศัยป่า หรือการกระทำหรือดำเนินชีวิตในป่า” ในทำนองเดียวกัน การดำเนินชีวิต และการเจริญเติบโตในเมืองก็ทำให้มนุษย์ได้พัฒนา เรียนรู้ธรรมชาติที่แท้จริงของตัวเองได้จากการกระทำ และกิจกรรมต่าง ๆ ของตนในสังคมเมือง หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “มนุษย์จะพัฒนาไปสู่ความเป็นตัวตนที่แท้จริงได้ก็โดยการเมือง หรือการกระทำ การดำเนินชีวิตในเมือง”

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่า “การเมือง” ในความหมายของอริสโตเติลจึงมีความหมายกว้างกว่าคำว่าการเมืองในความเข้าใจของเราในปัจจุบัน เพราะถ้าพูดถึงคำว่า การเมือง ในปัจจุบันเราจะคิดไปถึงการลงสมัครรับเลือกตั้ง การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การร่วมกำหนดนโยบายสาธารณะ การเห็นด้วย หรือคัดค้านนโยบายสาธารณะ ฯลฯ แต่คำว่า “การเมือง” ในความหมายของอริสโตเติลแล้ว นอกจากจะมีความหมายเหมือนดังที่เราเข้าใจแล้ว ยังหมายรวมถึงครอบคลุมถึงการการกระทำ และกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของมนุษย์ที่มาอยู่รวมกันเป็นสังคม และรวมถึงในขั้นตอน และกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของการพัฒนาจากครอบครัวมาสู่สังคมเมืองด้วย ด้วยเงื่อนไขที่อริสโตเติลกล่าวไว้ว่า “รัฐได้เริ่มก่อตัวขึ้นแล้วในเวลาเดียวกันกับที่ครอบครัวแรกของมนุษย์ถือกำเนิดขึ้น”

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า “การมาอยู่รวมกัน” เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งของมนุษย์ ไม่เพียงแต่ให้ชีวิตอยู่รอด และการดำรงเผ่าพันธุ์เท่านั้น แต่เพื่อการมีชีวิตที่ดีด้วย รัฐถือกำเนิดขึ้นเพื่อให้มนุษย์มีชีวิตอยู่รอด และดำรงอยู่เพื่อการมีชีวิตที่ดี เพราะการมาอยู่รวมกัน และการมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์กัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ จะช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาธรรมชาติที่แท้จริง และบรรลุภาวะอันสมบูรณ์สูงสุด ซึ่งเป็นสภาวะที่ดีที่สุดที่มนุษย์จะพึงบรรลุได้ตามธรรมชาติ

เมื่อโดยธรรมชาติแล้ว มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง มนุษย์จึงมีความรู้สึก มีความต้องการตามธรรมชาติที่จะมาอยู่รวมกัน แม้ว่าแต่ละคนจะไม่ต้องการความช่วยเหลือจากคนอื่นก็ตาม ประโยชน์ร่วมกันนำคนมารวมกัน ซึ่งแต่ละคนสามารถที่จะบรรลุถึงชีวิตที่ดีของความเป็นมนุษย์

ได้ไม่มากนักน้อย ซึ่งชีวิตที่ฉันเองเป็นเป้าหมายสำคัญของทั้งปัจเจกบุคคลและของรัฐ อริสโตเติล จึงได้กล่าวไว้ว่า “การรวมตัวสุดท้ายที่ประกอบด้วยหมู่บ้านหลายหมู่บ้านก็คือ นครรัฐ(polis) มันได้บรรลุถึงที่สุดของความสมบูรณ์ทั้งหมดในตัวของมันเองอย่างแท้จริง และดังนั้น ในขณะที่มันถือกำเนิดขึ้นเพื่อการมีชีวิตอยู่ มันก็ดำรงอยู่เพื่อชีวิตที่ดี”

แนวคิดที่มีอิทธิพลต่อความคิดของมาร์ก

ความคิดของมาร์กซนั้นได้รับอิทธิพลอย่างสูงจากทั้งแนวคิดวิชาวิธีประวัติศาสตร์ของเกออร์ก วิลเฮล์ม ฟรีดริช เฮเกิล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel) และเศรษฐศาสตร์การเมืองของแอดัม สมิท (Adam Smith) และเดวิด ริคาร์โด (David Ricardo) เขาเชื่อในความเป็นไปได้ที่จะศึกษาประวัติศาสตร์และสังคมในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะทำให้เข้าใจแนวโน้มของประวัติศาสตร์รวมถึงผลลัพธ์ของข้อขัดแย้งทางสังคมได้

ปรัชญาของมาร์กซ (ที่เฮเกิล เรียกว่า วัตถุนิยมประวัติศาสตร์) นั้นได้รับอิทธิพลอย่างสูงมาจากแนวคิดของเฮเกิลที่ว่าความจริง (รวมถึงประวัติศาสตร์) นั้นจะต้องพิจารณาแบบวิชาวิธี (dialectic) โดยมองว่าเป็นการปะทะกันของแรงคู่ตรงข้าม หลายครั้งแนวคิดนี้ถูกเขียนย่อว่าเป็น thesis + antithesis → synthesis (ข้อวินิจฉัย + ข้อโต้แย้ง → การประสม, การสังเคราะห์) เฮเกิลเชื่อว่าทิศทางของประวัติศาสตร์นั้นสามารถพิจารณาได้เป็นช่วง ๆ ที่มีเป้าหมายไปสู่ความสมบูรณ์และจริงแท้ เขากล่าวว่าหลายครั้งพัฒนาการจะเกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ก็อาจมีบางช่วงที่ต้องมีการต่อสู้และเปลี่ยนแปลงผู้ที่อยู่ในอำนาจเดิม มาร์กซยอมรับภาพรวมของประวัติศาสตร์ตามที่เฮเกิลเสนอ อย่างไรก็ตามเฮเกิลนั้นเป็นนักปรัชญาแนวจิตนิยม ส่วนมาร์กซนั้นต้องการจะอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในรูปของวัตถุ เขาได้เขียนว่านักปรัชญาสายเฮเกิลนั้นวางความเป็นจริงไว้บนหัว ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องจับมันให้วางเสียใหม่บนเท้าของตนเอง

ในการยอมรับวิชาวิธีเชิงวัตถุ ซึ่งเป็นการปฏิเสธแนวคิดแบบจิตนิยมของเฮเกิลนั้น มาร์กซได้รับอิทธิพลมาจาก ลูคีก ฟอยเออร์บาค (Ludwig Feuerbach). ในหนังสือ "The Essence of Christianity" ฟอยเออร์บาคได้อธิบายว่าพระเจ้านั้น คือผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ผู้คนยกย่องพระเจ้า นั้น แท้จริงแล้วเป็นคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์นั่นเอง. มาร์กซยอมรับแนวคิดเช่นนี้ และได้อธิบายว่า โลกวัตถุนั้นเป็นโลกที่แท้จริง ส่วนแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับโลกนั้น ล้วนแล้วแต่เป็นผลสืบเนื่องมาจากโลกวัตถุ แม้ว่ามาร์กซจะเชื่อเช่นเดียวกับเฮเกิลและนักปรัชญาคนอื่น ๆ ในการแบ่งแยกโลกที่ปรากฏกับโลกที่แท้จริง

เขาไม่เชื่อว่าโลกวัตถุนั้นจะซ่อนโลกที่แท้จริงทางจิตเอาไว้ ในทางกลับกัน มาร์กซยังเชื่อว่าอุดมการณ์ที่ถูกสร้างผ่านทางประวัติศาสตร์และกระบวนการสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ปิดบังไม่ให้ผู้คนเห็นสภาพทางวัตถุที่แท้จริงในชีวิตของพวกเขา

ผลงานอีกชิ้นหนึ่ง ที่มีส่วนสำคัญในการปรับปรุงแนวคิดของเฮเกลของมาร์กซ คือหนังสือที่เขียนโดย ฟรีดริช แองเจิลส์ (Friedrich Engels) ชื่อว่า "The Condition of the Working Class in England in 1844" (สภาพของชนชั้นกรรมาชีพในอังกฤษในปี 1844) หนังสือเล่มนี้ทำให้มาร์กซมองวิชาวิธีเชิงประวัติศาสตร์ออกมาในรูปของความขัดแย้งระหว่างชนชั้น และมองเป็นว่าชนชั้นกรรมาชีพสมัยใหม่จะเป็นแรงผลักดันที่ก้าวหน้าที่สุดสำหรับการปฏิวัติ

แนวคิดหลักของมาร์กซวางอยู่บนความเข้าใจเกี่ยวกับ แรงงาน โดยพื้นฐานแล้ว มาร์กซกล่าวว่ามนุษย์มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสิ่งรอบข้าง เขาเรียกกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ว่าการ ใช้แรงงาน และความพลังในการเปลี่ยนแปลงนี้ว่า กำลังแรงงาน สำหรับมาร์กซแล้ว การใช้แรงงานนั้นนอกจากจะเป็นความสามารถโดยธรรมชาติของกิจกรรมต่างๆ ทางกายภาพแล้ว แรงงานยังเกี่ยวข้องอย่างลึกซึ้งกับความคิดและจินตนาการของมนุษย์ด้วย : แมงมุมทำกิจกรรมที่ไม่ต่างไปจากช่างทอผ้า และการสร้างรังของผึ้งก็ยังสามารถทำให้สถาปนิกต้องอับอายได้ แต่ความแตกต่างระหว่างสถาปนิกที่แย่ที่สุดกับผึ้งที่เยี่ยมยอดที่สุดก็คือ สถาปนิกนั้นวาดภาพโครงสร้างของเขาในจินตนาการ ก่อนที่จะสร้างมันขึ้นมาในโลกความเป็นจริง นอกเหนือจากการที่อ้างว่าความสามารถของมนุษย์คือการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติแล้ว มาร์กซมิได้ใช้ข้ออ้างอื่นๆ เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์อีกเลย

มาร์กซสืบทอดแนวคิดแบบวิภาษวิธีของเฮเกล ดังนั้นเขาจึงมักจะหลีกเลี่ยงความคิดที่ว่ามนุษย์มีธรรมชาติบางอย่างที่ไม่เปลี่ยนแปลง บางครั้งมาร์กซจะอธิบายแนวคิดนี้โดยการเปรียบเทียบระหว่าง "ธรรมชาติ" กับ "ประวัติศาสตร์" หลายครั้งพวกเขาจะกล่าวว่า "สภาพการมีอยู่นำหน้าสำนึก" นั่นคือใครคนหนึ่งจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กัตำแหน่งแห่งหนและเวลาที่เขายู่ สภาพทางสังคมมีอำนาจมากกว่าพฤติกรรมดั้งเดิม หรืออาจกล่าวได้ว่าลักษณะสำคัญของมนุษย์คือการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งต่างๆ รอบตัว

มาร์กซไม่เชื่อว่าคนทุกคนจะทำงานในลักษณะเดียวกัน แต่เขาก็ไม่เชื่อเช่นเดียวกันว่าลักษณะที่ใครสักคนทำงานนั้นถูกกำหนดด้วยความคิดส่วนตัวไปทั้งสิ้น เขากลับอธิบายว่าการทำงานนั้นเป็นกิจกรรมทางสังคม และเงื่อนไขรวมถึงรูปแบบของการทำงานนั้นถูกกำหนดโดยสังคมและเปลี่ยนแปลงตามเวลา

การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ของมาร์กซนั้นวางอยู่บนความแตกต่างระหว่าง ปัจจัยการผลิต ซึ่งหมายถึงสิ่งของเช่นที่ดินหรือทรัพยากรธรรมชาติ รวมไปถึงเทคโนโลยี ที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าที่เป็นวัตถุ และ ความสัมพันธ์เชิงสังคมของการผลิต ที่กล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์เชิงสังคมที่ผู้คนถูกดึงเข้าไปรวม เมื่อเขาได้เป็นเจ้าของและได้ใช้ปัจจัยการผลิต ปัจจัยสองประการนี้รวมเป็น รูปแบบการผลิต มาร์กซสังเกตว่าในสังคมหนึ่งๆ รูปแบบการผลิตนั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย สำหรับสังคมทางยุโรปนั้นมีรูปแบบในการพัฒนาโดยเริ่มจากรูปแบบการผลิตแบบศักดินา ไปจนถึงรูปแบบการผลิตแบบทุนนิยม โดยทั่วไปแล้ว มาร์กซเชื่อว่าปัจจัยการผลิตนั้นเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วมากกว่าความสัมพันธ์ของการผลิต ยกตัวอย่างเช่น เราได้พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ เช่นอินเทอร์เน็ต แต่ต้องใช้เวลาหลังจากนั้น ก่อนที่เราจะได้พัฒนากฎหมายที่ควบคุมเทคโนโลยีนั้น สำหรับมาร์กซแล้วการไม่เข้ากันของฐานทางเศรษฐกิจกับโครงสร้างส่วนบน (superstructure) ทางสังคม คือสิ่งที่ทำให้เกิดความระส่ำระสายและความขัดแย้งในสังคม ในการพิจารณาความสัมพันธ์เชิงสังคมของการผลิตนั้น มาร์กซไม่ได้มองแค่ความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกแต่ละคน แต่ยังรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน หรือ กลุ่มชนชั้น มาร์กซมีไดนิยาม "ชนชั้น" ขึ้นมาโดยอาศัยใช้เพียงแค่การบรรยายแบบอัตวิสัย (subjective) เท่านั้น หากแต่ว่าเขาพยายามจะนิยามชนชั้นด้วยเงื่อนไขที่เป็นแบบวัตถุวิสัย (objective) ด้วย เช่นการเข้าถึงทรัพยากรในการผลิต

มาร์กซให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับกำลังแรงงาน ซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สุดของมนุษย์เอง ในการอธิบายความสัมพันธ์นี้โดยละเอียด มาร์กซทำโดยผ่านทางปัญหาความแปลกแยก ซึ่งเกิดขึ้นกับผู้ใช้แรงงาน กล่าวคือ เมื่อกำลังแรงงานได้ถูกใช้ไปในการผลิต แต่เมื่อกิจกรรมนั้นสิ้นสุดลงกรรมสิทธิ์ของผลลัพธ์ที่ได้กลับตกไปเป็นของนายทุน นั่นคือมองได้ว่าเป็นการละทิ้งกรรมสิทธิ์ในกำลังแรงงานของตนเอง สภาวะเช่นนี้ก่อให้เกิดความแปลกแยกจากธรรมชาติของตนเอง และก่อให้เกิดความรู้สึกสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ สภาวะเช่นนี้ก่อให้เกิดสภาพการคลั่งไคล้โภคภัณฑ์ (commodity fetishism) ซึ่งผู้คนจะคิดว่าสิ่งสำคัญที่พวกเขาสร้างขึ้นก็คือสินค้า ความสำคัญทุกอย่างจะถูกถ่ายโอนไปที่วัตถุรอบกายแทนที่จะเป็นผู้คนด้วยกันเอง หลังจากนั้นผู้คนจะมองเห็นและเข้าใจตนเองผ่านทางความสัมพันธ์กับทรัพย์สินหรือสินค้าที่ตนเองครอบครองไว้เท่านั้น

การคลั่งไคล้โภคภัณฑ์นี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของสิ่งที่เองเจิลส์เรียกว่า สำนักที่ผิดพลาด ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในเรื่องของ อุดมการณ์ ซึ่งมาร์กซและเองเจิลส์ได้ให้ความหมายว่า

เป็นความคิดที่สะท้อนผลประโยชน์ของบางชนชั้นในบางช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ แต่กลับถูกแสดงว่าเป็นความเชื่อที่ถูกต้องสำหรับทุกๆ ชนชั้นและทุกๆ เวลา ในความคิดของพวกเขา ความเชื่อดังกล่าวมิได้เป็นเพียงแค่สิ่งที่ผิดพลาดเท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่ทำหน้าที่สำคัญทางการเมืองด้วย กล่าวในอีกนัยหนึ่งได้ว่า การควบคุมที่ชนชั้นหนึ่งๆ กระทำผ่านทางการครอบครองเครื่องมือการผลิตนั้นมิได้เกิดขึ้นเฉพาะกับกับการผลิตอาหารหรือสินค้าเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นกับการผลิตความคิดหรือความเชื่อด้วยเช่นกัน ความคิดนี้อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่อธิบายว่าทำไมสมาชิกของชนชั้นที่ถูกกดขี่จึงยังมีความเชื่อที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์ของตนเอง ดังนั้นแม้ว่าความเชื่อบางอย่างจะผิดพลาดแต่มันก็ยังเผยให้เห็นความจริงบางอย่างที่ถูกซ่อนไว้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น ความเชื่อที่ว่าสิ่งของที่คนผลิตขึ้นนั้นมีผลิตผลมากกว่าคนที่ผลิตมันขึ้นมานั้นอาจฟังปรหลาด แต่มันก็แสดงให้เห็น ในความคิดของ มาร์กซและองเงิลส์) ว่าผู้คนภายใต้ระบบทุนนิยมนั้นถูกทำให้แปลกแยกจากกำลังแรงงานของตนเอง อีกตัวอย่างหนึ่งพบได้ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาโดยมาร์กซ ที่สรุปได้ในย่อหน้าหนึ่งของ Contribution to the Critique of Hegel's "Philosophy of Right:" ความทุกข์ทางศาสนานั้นเป็นทั้งการแสดงออกของความทุกข์ที่แท้จริงและการประท้วงไม่ยอมแพ้ต่อความทุกข์ที่แท้จริง ศาสนาคือเสียงกรีดร้องของสิ่งมีชีวิตที่ถูกกดขี่ หัวใจของโลกที่ไร้หัวใจ และวิญญาณของสภาพไร้วิญญาณ มันคือฝันของมวลชน แม้ว่าในงานวิทยานิพนธ์ระดับเตรียมอุดมศึกษาเขาเคยอ้างว่าหน้าที่หลักของศาสนาคือการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ในที่นี้มาร์กซมองว่าศาสนานั้นเป็นเครื่องมือทางสังคมสำหรับการแสดงออกและจัดการกับความเหลื่อมล้ำนั่นเอง (Habermas, 1981)

สรุป

ขบวนการทางการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่ร่วมตัวกันเพื่อดำเนินการทางการเมืองและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของรัฐในด้านต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน และเกี่ยวข้อง กับผลประโยชน์ทั้งส่วนร่วมและส่วนตน ซึ่งขบวนการทางการเมืองยังมีอิทธิพลต่อการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองของรัฐบาลอีกด้วย การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชน เกิดจากรัฐบาลและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองรัฐบาลมีลักษณะพฤติกรรมการทำงานที่ไม่เหมาะสมต่อการทำหน้าที่ เช่น การผูกขาดอำนาจทางการเมือง ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การเอื้อประโยชน์ต่อธุรกิจของพรรคพวกและครอบครัว การแทรกแซง

สื่อ การแทรกแซงองค์กรศาสนา หรือการหมิ่นหมั่นต่อการทำลายชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ การสร้างค่านิยมหลักสี่ประการการแปรรูปรัฐวิสาหกิจการตกลงการค้าเอฟทีเอ และการคอร์รัปชันในหลายโครงการ เป็นต้น จึงทำให้มีการเกิดขึ้นของขบวนการทางการเมืองอย่างเช่นในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- จักรกฤษณ์ จันทรดำ. (2533). รัฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิทยา ชินบุตร. (2559). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนสู่การจัดตั้งพรรคการเมือง. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2(3), 91.
- Habermas, J. (1981). The Theory of Communicative Action: Reason and the rationalization of society. Boston : Beacon Press.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือแก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารที่คณะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือน กันยายน - ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่กำหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และนำมาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข ค่าย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 11) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) บทคัดย่อ (Abstract)
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 8) สรุป (Conclusion)
- 9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ
- 3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)
- 5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้
 - 5.1 ภาพปกหนังสือ
 - 5.2 แปลจากหนังสือ:
 - 5.3 ผู้เขียน:
 - 5.4 ผู้แปล:
 - 5.5 สำนักพิมพ์:
 - 5.6 ปีที่พิมพ์:
 - 5.7 จำนวนหน้า:
- 6) บทนำ (Introduction)
- 7) เนื้อเรื่อง (Content)
- 8) บทวิจารณ์
- 9) สรุป (Conclusion)
- 10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนานวัตกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซ้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสรวดี เขียวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คัมรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บันฑวงศ์. (2556) ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษภา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา.
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควณิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถาพร,
สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpsomoc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- เกษภา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีวงศ์. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัด มหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตรักษ์ วิสุทธิ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชน ในตำบลทรายขาว อำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธ ธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการ คัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol.1 and 2. World

Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลงฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัย ที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt)ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and extend across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt).....ระบุนองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย.สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt).....สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้.....รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

... (16 pt)

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

เนื้อหา (18 pt)

... (16 pt)

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด¹ (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท, ความเป้นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

...(16 pt) องค์ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู่ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค์ สาระ ประเด็น แง่คิด มุมมอง ฯลฯ

บทวิจารณ์ (18 pt)

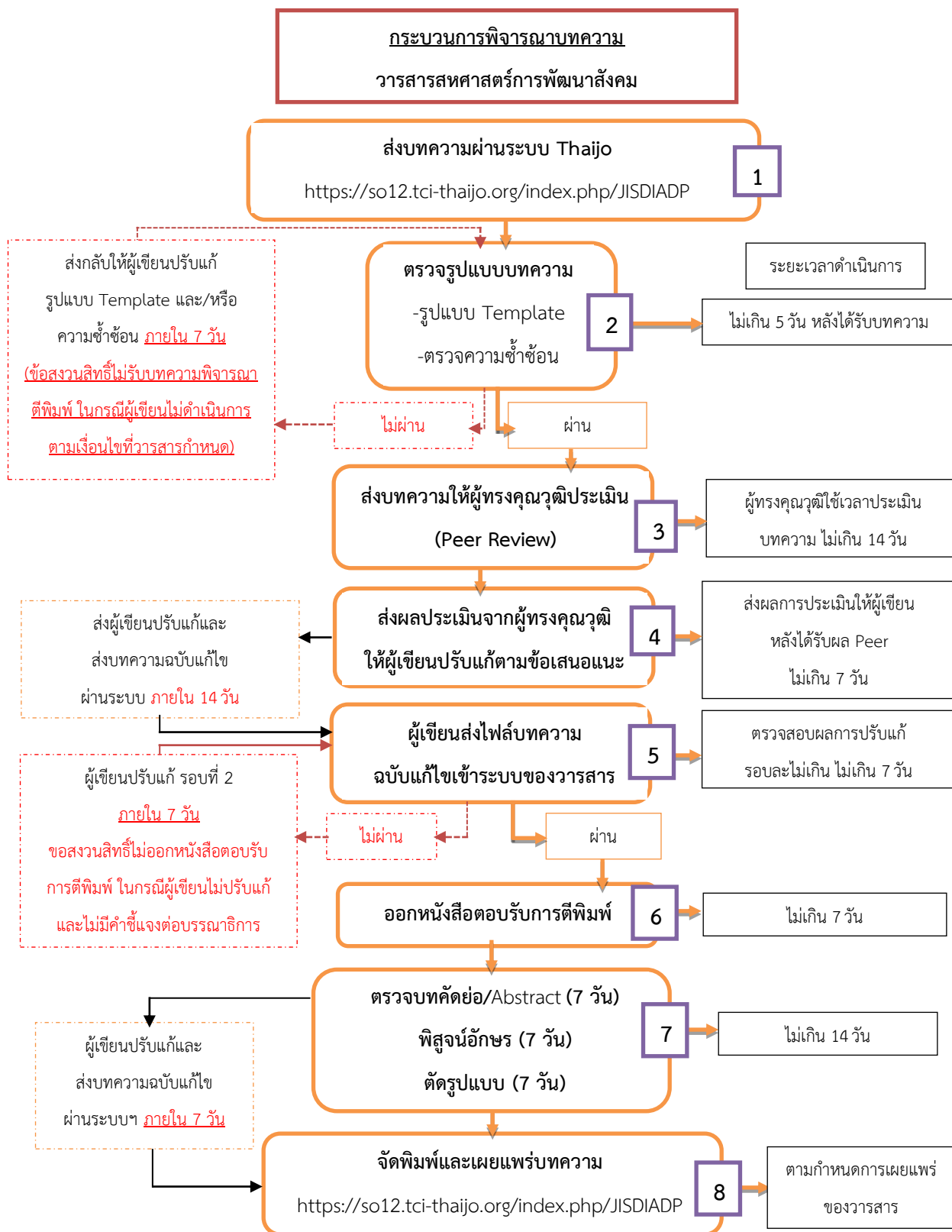
...(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร้อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนาต่อยอด (อาจอิงตาม)

จุดเด่น**จุดด้อย****สรุป (18 pt)**

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษานำเสนอ สะท้อนคุณค่า การนำไปใช้ประโยชน์ เป็นความเรียงไม่ใส่เลขเป็นขอมাত্রา ไม่เฉียง ไม่นา ไม่นาทรภาพโมเดล สะท้อนคุณค่าทางวิชาการ

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้พิมพ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้พิมพ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)